

T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ
AİLE HEKİMLİĞİ ANABİLİM DALI

AİLE HEKİMLİĞİ POLİKLİNİĞİNE BAŞVURAN 0-6 YAŞ ÇOCUĞU
OLAN EBEVEYNLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE
İLİŞKİN TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Dr. Özlem DEMİR OYLAR
TIPTA UZMANLIK TEZİ

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi Günter DİLSİZ

ZONGULDAK

2025

T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ
AİLE HEKİMLİĞİ ANABİLİM DALI

AİLE HEKİMLİĞİ POLİKLİNİĞİNE BAŞVURAN 0-6 YAŞ ÇOCUĞU
OLAN EBEVEYNLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE
İLİŞKİN TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Dr. Özlem DEMİR OYLAR
TIPTA UZMANLIK TEZİ

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi Güner DİLSİZ

ZONGULDAK

2025

ÖNSÖZ

Uzmanlık eğitimim boyunca desteğini ve bilgisini esirgemeyen tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Günter DİLSİZ'e, ilgisi ve deneyimleriyle bizlere ışık tutan, her zaman desteğini hissettiğim anabilim dalı başkanımız Prof. Dr. Erol Aktunç'a ve değerli hocalarım Prof. Dr. Nejat DEMİRCAN, Prof. Dr. Ayşe Semra DEMİR ve Dr. Öğr. Üyesi Sema SONER KARANFİL'e;

Tezimin yazım sürecinde her daim bir telefon uzağımda olup, desteklerini esirgemeyen Dr. Hesna Sümeyye HAZALOĞLU, Dr. Berna ÇAĞDAŞ KARAÇAR ve Dr. Kübra DİNÇ BÖLÜKBAŞI'na ve anabilim dalımızdaki tüm çalışma arkadaşlarıma;

Tüm hayatım boyunca sevincim ve üzüntümde hep yanımda olan canım annem, babam ve kardeşlerime;

Biricik yol arkadaşım, eşim Yılmaz OYLAR'a;

Varlığıyla güç ve huzur bulduğum, bana mutluluğu ve sevgiyi en baştan minicik elleri ve masumiyetiyle öğreten canım oğlum Ata Han OYLAR'a

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Eylül, 2025

Özlem DEMİR OYLAR

ÖZET

Özlem DEMİR OYLAR, Aile Hekimliği Polikliniğine Başvuran 0-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Tıpta Uzmanlık Tezi, Zonguldak, 2025

Amaç: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Hastanesi (ZBEÜH) Aile Hekimliği Polikliniği'ne ve Ek Bina Obezite ve Diyabet Merkezi (OBDİM) Aile Hekimliği Polikliniği'ne başvuran, 0-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin, 0-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynler İçin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği (TCRTÖ) aracılığı ile toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının ve bu tutumların sosyodemografik verilerle ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma kesitsel-tanımlayıcı tipte bir ölçek çalışmasıdır. İlgili polikliniklere 23 Mayıs 2025-15 Ağustos 2025 tarihleri arasında başvuran ve tüm çocukları 0-6 yaş aralığında bulunan 203 ebeveyn üzerinde gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında sosyodemografik veri formu ve 0-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynler İçin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmamıza 103 (%50,7) kadın 100 (%49,3) erkek birey katılmıştır. Çalışmamızda kadınlar, eşi çalışan bireyler, geliri giderinden az olanlar daha eşitlikçi tutumlar sergilemiştir. Geliri giderinden fazla olan bireyler ebeveynlik rollerinin paylaşımından daha fazla memnuniyet duymaktadır. Bireylerin eğitim durumu, çalışma durumu, eşle tanışma şekli, yaşamın çoğunluğu geçirilen yer, anne-baba eğitim durumu, çocuk sayısı, gebeliklerin planlı olma durumu ile cinsiyet rolleri tutumları arasında ilişki saptanmamıştır. Bireylerin yaşı ve evlilik süresi arttıkça geleneksel tutumlarda artış olduğu görülmüştür.

Sonuçlar: Toplumsal cinsiyet rollerinin kişinin yaşı, evlilik süresi, gelir durumu, cinsiyeti gibi pek çok faktörden etkilendiği tek boyutlu bir yapısının olmadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: 0-6 yaş çocuk, Ebeveyn tutumu, Toplumsal cinsiyet, Toplumsal cinsiyet eşitliği, Toplumsal cinsiyet rolleri

ABSTRACT

Özlem DEMİR OYLAR, Examination of Gender Role Attitudes of Parents with Children Aged 0–6 Years Applying to the Family Medicine Outpatient Clinic, Zonguldak Bülent Ecevit University Faculty of Medicine, Department of Family Medicine, Zonguldak, 2025

Objective: This study aimed to examine the gender role attitudes of parents with children aged 0–6 years who applied to the Family Medicine Outpatient Clinic of Zonguldak Bülent Ecevit University Hospital (ZBEÜH) and the Family Medicine Outpatient Clinic of the Obesity and Diabetes Center (OBDİM), using the Gender Role Attitudes of Parents with Children Aged 0–6 Years Scale (TCRTÖ), and to investigate the relationship of these attitudes with sociodemographic variables.

Materials and Methods: This cross-sectional and descriptive study was conducted with 203 parents, all of whom had children aged 0–6 years, who applied to the ZBEÜH Family Medicine Outpatient Clinic between May 23, 2025, and August 15, 2025. Data were collected through a sociodemographic data form and the Gender Role Attitudes of Parents with Children Aged 0–6 Years Scale.

Results: A total of 103 (50.7%) women and 100 (49.3%) men participated in the study. Women, individuals whose spouses were employed, and those whose expenses exceeded their income demonstrated more egalitarian attitudes. Individuals with higher income than expenses reported greater satisfaction with the sharing of parental roles. No significant relationship was found between gender role attitudes and participants' education level, employment status, way of meeting the spouse, place of residence, parental education level, number of children, or whether pregnancies were planned. Traditional attitudes were found to increase with age and duration of marriage.

Conclusion: It was concluded that gender role attitudes are influenced by multiple factors such as age, duration of marriage, income status, and gender, and that they do not have a unidimensional structure.

Keywords: *Children aged 0–6, Gender, Gender equality, Gender roles, Parental attitudes*

İÇİNDEKİLER

İçindekiler	Sayfa No
Önsöz	ii
Özet	iii
Abstract	iv
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini	vii
Tablolar Dizini	viii
1. Giriş ve Amaç	1
2. Genel Bilgiler	3
2.1. Aile Kavramı	3
2.1.1. Aile yaşam döngüsü modeli	3
2.1.1.1. Geleneksel aile yaşam döngüsü	4
2.1.1.2. Modern aile yaşam döngüsü	4
2.2. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet	5
2.3. Toplumsal Cinsiyet Kuramları	5
2.3.1. Biyolojik kuram	5
2.3.2. Sosyal öğrenme kuramı	6
2.3.3. Bilişsel gelişim kuramı	6
2.3.4. Şema kuramı	6
2.3.5. Psikoanalitik (Psikoseksüel) kuram	7
2.4. Toplumsal Cinsiyet Roller ve Cinsiyet Eşitliği	7
2.5. Ebeveynlikte Toplumsal Cinsiyet Roller	8
2.6. Çocuk Cezası (Child Penalty) Kavramı	9
3. Gereç ve Yöntem	10
3.1. Araştırmanın Tipi	10
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman	10
3.3. Araştırmanın Evreni ve Özellikleri	10
3.4. Araştırmaya Dahil Edilme Kriterleri	10
3.5. Araştırmadan Dışlama Kriterleri	11
3.6. Araştırma Verilerinin Toplanması	11
3.6.1. Veri toplama formları	11

3.6.2. Sosyodemografik özellikler veri formu	11
3.6.3. Araştırmada kullanılan ölçek	12
3.7. Veri Toplama Formlarının Uygulanması	13
3.8. İstatistiksel Analiz	13
3.9. Çalışmanın Bütçesi	14
3.10. Çalışmanın İzinleri	14
4. Bulgular	15
4.1 Sosyodemografik Özellikler	15
4.2 TCRTÖ Puanlarının İncelenmesi	21
4.2.1. Korelasyon Analizi	25
5.Tartışma	27
5.1. TCRTÖ Puanlarına İlişkin Tartışma	30
5.2. Sınırlılıklar	33
5.3.Güçlü Yönler	34
6.Sonuç	35
6.1. Öneriler	35
7. Kaynakça	37
8.Ekler	43
Ek-1 Gönüllü Onam Formu	43
Ek-2 Sosyodemografik Veri Formu	47
Ek-3 0-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynler İçin Toplumsal Cinsiyet Rollerı Tutum Ölçeğı	49
Ek-4 Ölçek Kullanım İzni	51
Ek-5 Etik Kurul Onayı	52
Ek-6 Rektörlük Onayı	53

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Simge/Kısaltma	Açıklamalar
ZBEÜH	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Hastanesi
OBDİM	Obezite ve Diyabet Merkezi
TCRTÖ	0-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynler İçin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğı

TABLÖLER DİZİNİ

Tablo Numarası	Tablonun Başlığı	Sayfa No
1	Katılımcıların Demografik Özellikleri Bakımından Cinsiyete Göre Gözlenen Farkların Analizi	17
2	Katılımcıların Evlilik ve Aile Yaşamına İlişkin Sosyodemografik Özellikleri	19
3	Doğumdan sonra çalışmaya devam eden ve çalışmayı bırakan kadınların eğitim seviyeleri açısından karşılaştırılması	20
4	Katılımcıların anne ve baba eğitim düzeylerinin karşılaştırılması	21
5	TCRTÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Katılımcıların Cinsiyetine Göre Analizi	22
6	TCRTÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Çalışma ve Eş Çalışma Durumuna Göre Analizi	22
7	TCRTÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Analizi	23
8	TCRTÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Katılımcıların Evlilik ve Aile Yaşamına İlişkin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Analizi	24
9	TCRTÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Eğitim Durumuna Göre Analizi	25
10	TCRTÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Yaş ve Evlilik Süresi ile Korelasyon Analizi	26

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Cinsiyet kelimesi doğuştan getirilen ve değişmez olan biyolojik ve fiziksel özellikleri tanımlarken toplumsal cinsiyet ifadesi ise kişiye toplum tarafından yüklenen anlamlar ve kendisinden beklenen davranışları ifade etmektedir. Cinsiyet evrensel bir kavramdır ancak toplumsal cinsiyet algısı bölgeden bölgeye değişebilir (1). Bahse konu toplumsal cinsiyet algıları ve kalıp yargıları sadece kadınlar üzerinde değil erkek bireyler üzerinde de baskı kurmakta onları psikolojik olarak zorlamaktadır (2).

Toplum erkeğe para kazanma ve güvenliği sağlama gibi ev dışı roller biçer. Kadınlar ise ev işi ile ilgilenen, çocuk doğuran, aile bireylerine bakım veren ve otoriteye itaat eden bir konumdadır (3). Kadınların iş yaşamına daha fazla katılım sağlamasıyla ev içi iş bölümü görece daha adil olmakla birlikte kadınların iş yaşamından sonra ev içinde de mesaipleri devam etmekte ve bu nedenle kendilerini tükenmiş hissetmektedirler (4).

Aile yapısı evlilik yoluyla kurulduktan sonra bunu çoğu zaman genişleme dönemi olarak ifade edilen ebeveyn olma süreci izler (5). Ebeveyn olmanın toplum tarafından kabul görme, uyum sağlama gibi olumlu getirileri mevcuttur ancak bunun yanı sıra pek çok yeni sorun ve sorumluluk da getirir (6). Küçük çocuk sahibi ebeveyn olunan bu evrede eşler arasındaki en temel sorun ebeveyn olmanın getirdiği sorumlulukları üstlenme ve bu sorumlulukların paylaşımı olmaktadır (7). Bu zorluklara karşı direnç geliştirebilen aileler devamlılığını korurken geliştiremeyen aileler ise yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır (8). Nitekim ülkemizde boşanmaların çoğunluğu (%33,7) genişleme dönemine de denk gelen evliliğin ilk 5 yılı içinde gerçekleşmektedir (9).

Aile içinde toplumsal cinsiyet rollerinin adil dağılımı çocukların duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimi açısından önemlidir (10). Ayrıca rollerin dengeli olması sayesinde anne baba olmak daha tatmin edici bir hale gelir (11). Küçük çocuklu ailelerde ebeveynlerin toplumsal cinsiyete ilişkin tutumları önem arz etmektedir çünkü çocukların toplumsal cinsiyet kimliklerinin oluşmasında ebeveynlerinin tutumları önemli bir yer tutmaktadır (12).

Bu araştırmanın amacı, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Hastanesi Aile Hekimliği Polikliniğine başvuran 0–6 yaş çocuğu olan ebeveynlerin toplumsal cinsiyet

rollerine ilişkin tutumlarını değerlendirmek ve bu tutumların ebeveynlerin sosyodemografik özellikleriyle olan ilişkisini incelemektir. Ayrıca araştırmanın toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin farkındalık oluşturmaları ve aile içinde rol ve sorumluluk paylaşımının daha adil olabilmesine yönelik çözüm önerileri geliştirilmesine katkıda bulunması beklenmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Aile Kavramı

Aile evrensel bir kavramdır ve pek çok farklı disiplin tarafından çeşitli şekillerde yapılmış tanımları mevcuttur (13). Aile kelimesi TDK tarafından ‘evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik’ olarak tanımlanmaktadır (14). Bu tanımın yanı sıra Gladding’e göre aile birbirlerine biyolojik ya da psikolojik bağlarla bağlı, aralarında çeşitli yollarla akrabalık bulunan kişilerin birlik içinde aynı çatı altında yaşamasıyla oluşan toplumun en küçük yapı birimidir (15). Özgüven ise aileyi biyolojik, psikolojik ve sosyolojik işlevlere sahip olan; yasal ve törel bağlara uyarak karşı cins iki erişkin kişi tarafından kurulan bir kurum olarak tanımlar (16).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 41. Maddede ‘Aile Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır’ ibaresi yer almakta ve böylece ailenin toplumsal önemine ve eşitlik temelli yapısına vurgu yapılmaktadır (17). Farklı disiplinlerce yapılmış çeşitli tanımları olan aile yapısının kurulmasından itibaren benzer evrelerden geçtiği ve öngörülebilir bir yaşam döngüsü olduğu bilinmektedir (18).

2.1.1. Aile yaşam döngüsü modeli

Aile Yaşam Döngüsü bir ailenin kurulmasından itibaren tüm üyelerin yaşamını kaybetmesine kadar geçen sürede çeşitli gelişimsel dönemlerden geçmesi olarak tanımlanabilir (19). Aile Yaşam Döngüsü(Family Life Cycle) ilk olarak Glick tarafından demografik temelli bir sınıflandırma olarak ortaya konmuştur (20). Daha sonra Evelyn Millis Duvall tarafından bu model geliştirilerek ailelerin her evrede karşılaştığı gelişimsel görevlerle yapılandırılmış ve sınıflandırılmıştır (18). Bu tanımlama aileyi gelişimsel sürecinde anlayabilmek ve sınıflandırabilmek açısından önem arz etmektedir (21). Bu

sebeple araştırmacıların ilgisini çekmiş ve literatürde çok sayıda aile yaşam döngüsü modeli oluşturulmuştur (18, 20, 22, 23).

2.1.1.1. Geleneksel aile yaşam döngüsü

Aile yaşam döngüsü modeli, Duvall tarafından 1957 yılında ortaya konmuş olup, 1988 yılında yapılan güncelleme ile geliştirilmiştir (5, 18). Aile yaşam döngüsü aşamaları:

- 1-Evli, çocuksuz çift
- 2-Çocuk sahibi olma/doğurgan aile (en büyük çocuk doğum–30 ay)
- 3-Okul öncesi çocuklu olan aile (en büyük çocuk ~2,5–6 yaş)
- 4-Okul çağında çocuklu olan aile (en büyük çocuk ~6–13 yaş)
- 5-Ergen çocuklu aile (en büyük çocuk ~13–20 yaş)
- 6-Yuvadan uçurma/uğurlama (ilk çocuğun ayrılışından son çocuğun ayrılışına kadar)
- 7-Orta yaş/boş yuva (boş yuva–emeklilik)
- 8-İleri yaş aile (emeklilikten eşlerin ölümüne dek) olarak 8 dönemdir (5).

Çiçek ve Erkal tarafından Duvall'ın aile yaşam döngüsü modelinin ikinci ve üçüncü aşamalarında yer alan ailelerin tutumlarını incelemek, sorunlarını belirlemek ve çözüm geliştirmek amacıyla 0-6 yaş çocuğu olan ebeveynlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ölçeği Türkçe olarak geliştirilmiştir (24). Bu çalışmada 0-6 yaş çocuğu olan ebeveynlerin tutumu ve ilişkili faktörler söz konusu ölçek aracılığıyla incelenecektir.

2.1.1.2. Modern aile yaşam döngüsü

Son dönemlerde geleneksel aile yaşam döngüsü toplumda giderek azalmakta, buna karşılık tipik olmayan alternatifler gün geçtikçe artmaktadır (25). Evlilik dışı veya geç yaşta çocuk sahibi olan, çocuk sahibi olmayı tercih etmeyen, tek ebeveynli, eşcinsel aileler ya da aile üyelerinden birinin kaybının yaşandığı ailelerde aile yaşam döngüsü farklılıklar

gösterebilir. Bu açıdan bakıldığında geleneksel model bu aileleri kapsamamaktadır ancak yine de bireylerin karşılaşabilecekleri aşamalar hakkında öngörü ve farkındalık kazandırılmasına katkıda bulunmaktadır (26).

2.2. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

Cinsiyet(sex) ifadesi biyolojik açıdan kadın ve erkek ayrımı için kullanılır. Biyolojik cinsiyet doğuştan sahip olunan anatomik, fizyolojik ve genetik özellikler bütünüdür. Toplumsal cinsiyet(gender) ise toplumsal açıdan cinsiyete özgü rollerin, sorumluluk ve davranışların eşit olmayan ayrımını ifade eder ve toplum tarafından kültürel normlar çerçevesinde kadın ve erkeğe yüklenen anlamlar, beklentiler ve davranış rollerini kapsar (27, 28). Cinsiyet terimi durağan bir kavramı ifade ederken toplumsal cinsiyet sürekli değişim halindedir. Toplumsal cinsiyet algısı aynı toplumda zaman içinde veya toplumun farklı bölgelerinde değişkenlik gösterebilir (29).

2.3. Toplumsal Cinsiyet Kuramları

2.3.1. Biyolojik kuram

Bu kuram toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili farklılaşmaları beyin yapısı, üreme organları ve hormonlar gibi iki cinsiyette mevcut olan biyolojik ayrımlarla açıklar (30). Biyolojik kuramda temel düşünce döllenmenin dışı vücutta gerçekleşmesi, bu yüzden kadının korunma ve barınma gibi ihtiyaçları için bir başkasına gereksinim duyması ve bu nedenle güçsüz ve edilgen bir durumda görülmesidir buna karşılık erkek dış çevreyle olan irtibatı nedeniyle başat davranış örüntüsü ile ilişkilendirilmiştir.

Biyolojik kurama göre kadın ve erkek arasındaki farklar ‘doğal’ olarak doğuştan gelen yapısal, kromozomal ve hormonal farklar gibi biyolojik özelliklerdir. Bu biyolojik özellikler toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin de nedeni olarak savunulmaktadır (31).

2.3.2. Sosyal öğrenme kuramı

Sosyal öğrenme kuramının kurucusu Bandura'dır. Bu kurama göre toplumsal cinsiyet rolleri sosyal çevreden öğrenilerek geliştirilir. Bu öğrenme süreçleri (1) edimsel koşullanma, (2) model alma ve taklit olarak sınıflandırılır. Edimsel koşullanma açıklanmak istenirse; toplumsal cinsiyet beklentilerine uygun davranan çocuk ödüllendirilir, uygun davranmayan çocuk ise cezalandırılır. Ödüllendirilen davranışlar tekrarlanır ve benimsenir cezalandırılan davranışlar ise tekrarlanmaz böylece toplumsal cinsiyete uygun davranışlar pekiştirilir. Örneğin erkek çocukların saldırgan ve atılgan davranışları pekiştirilir kız çocuklarının bu davranışları ise pekiştirilmez. Model alma ve taklit kısmında ise kız çocukları anneleri ve çevrelerindeki başka kadın figürleri erkek çocuklar ise babalarını ve çevrelerindeki diğer erkekleri model alırlar ve onların davranışlarını taklit ederler (1).

2.3.3. Bilişsel gelişim kuramı

Kohlberg, kuramsal çerçevesi Piaget tarafından oluşturulan toplumsal cinsiyet rolleri kazanımlarını bilişsel bakış açısıyla ele almaktadır (32).

Bu kuramda cinsiyet rolleri gelişiminde çocuğun bilişsel gelişimi aktif rol oynar. Bilişsel gelişim kuramına göre bu gelişim 3 evreden oluşmaktadır. Buna göre ilk evrede çocuk bir etiket olarak cinsiyet kavramını fark etmeye başlar (2-3,5 yaş) ikinci evrede çocuk cinsiyetin süreklilik gösteren bir kavram olduğunu içselleştirir (3,5-4,5 yaş) son evrede ise cinsiyetin fiziksel görünümünden azade değişmez bir kavram olduğunu fark eder (33).

2.3.4. Şema kuramı

Toplumsal cinsiyet şema kuramı 1981 yılında Sandra Lipitz Bem tarafından ortaya atılan, çocukların toplumsal cinsiyetle ilgili örüntüleri nasıl kazandıklarını açıklayan bütünleştirici bir kuramdır. Bu kurama göre şema bir bilişsel yapıdır ve kişinin çevreden gelen çokça ve karmaşık verileri işlerken sınıflandırarak işlenmesini sağlar (12). Bu kuramın

sosyal öğrenme ve bilişsel gelişim kuramlarının bir sentezi olduğu söylenebilir. Bireyler cinsiyeti kadın ve erkek olarak ayrıştırıp davranışları bu iki tanımdan birine göre kodlamaya hazır bulunmaktadır. Bu yönüyle bilişsel gelişim kuramıyla benzerlik gösterir. Ancak şema temelinde bilgi işlemenin de toplumsal cinsiyet ayrıştırıcı yapılanmadan kaynaklandığını belirtir. Bu yönü ise sosyal öğrenme kuramıyla paralellik gösterir (1).

2.3.5. Psikoanalitik (Psikoseksüel) kuram

İlk kez Sigmund Freud tarafından 1925 yılında ortaya atılan bu kuram, çocuğun bilişsel gelişim sürecinde 3 evreden geçtiğini ve bu süreç sonunda toplumsal cinsiyet algısının şekillendiğini iddia eder. Freud'a göre ilk evre olan oral ve anal dönemlerde çocuklar henüz cinsiyet kavramının farkında değildir. Ardından gelen ikinci döneme ise fallik dönem ismi verilir ve bu dönem cinsiyete yönelik farkındalıkların artmaya başladığı ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algıların temellerinin atıldığı dönemdir. Son dönem olan ödipal dönemde ise kız çocukları anne figürü ile erkek çocuklar ise baba figürü ile özdeşim sağlayarak toplumsal cinsiyet algılarını oluşturmakta, o cinsiyete özgü davranış kalıplarını öğrenmektedir (1, 34).

2.4. Toplumsal Cinsiyet Roller ve Cinsiyet Eşitliği

Toplumsal cinsiyet ifadesinin biyolojik cinsiyetten farklı olarak bireylere toplum tarafından yüklenen sosyal rolleri ifade etmektedir (1). Toplumsal cinsiyet kadın ve erkeğe toplum içinde belirli roller biçer (35). Ancak biçilen bu roller ve kalıp yargılar hem kadın hem erkekler üzerinde baskı ve strese neden olmakta sağlıklarını olumsuz etkilemektedir (2).

Kadın ve erkeğin biyolojik olarak farklı olması aralarındaki eşitsizliği açıklamada yetersizdir. Eşitsizlik toplumsal ve kültürel olarak üretilen bir güç ilişkisinin sonucudur. Dolayısıyla cinsiyet eşitsizliği değişmez değildir, doğal değildir, doğuştan gelmemektedir (36). Ancak günümüzde halen okuma-yazma bilmeyen kadınların sayısı erkeklerden

fazladır, iş hayatında ve siyasette kadının temsiliyeti halen yetersizdir ve bunlar toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önemli verileridir (37).

Kadınlar ev içinde tüm vaktini harcamasına rağmen görülmeyen ve ödenmeyen bir emek ortaya koymaktadır. Buna karşılık erkekler ev dışında çalışmakta ve bunun karşılığında maddi ve manevi kazanımlar elde etmekte aynı zamanda da kendilerine daha fazla vakit ayırabilmektedirler. Bu yönüyle erkekler her yönden gücü ellerinde bulundurabilmekte ve bu da toplumsal cinsiyet eşitsizliğini doğurmaktadır (38). Cinsiyete dayalı iş bölümü sadece kadınların değil tüm toplumun ekonomik, siyasal ve kültürel gelişiminin önünde mühim bir engeldir (39).

2.5. Ebeveynlikte Toplumsal Cinsiyet Roller

Geleneksel toplum yapısına göre babanın temel görevi eve para getirmek ve güvenliği sağlamak iken annenin görevi ailedeki tüm bireylere bakım vermek, ev işleriyle ilgilenmektir (40). Kadınların iş yaşamına katılmaya başlamasıyla toplumsal cinsiyet rollerindeki net sınırlar silikleşmiş anne ve babalık rollerinde değişimler yaşanmıştır (41). Ancak kadınlar işgücüne daha fazla katılım gösterse bile ev içi işlerdeki adaletsiz iş bölümü günümüzde hala devam etmektedir (4). Geleneksel alışkanlıkların bir sonucu olarak kadınların işten eve geldiklerinde de mesai bitmemekte ve kadınlar bu bitmeyen mesai anlayışı nedeniyle kendilerini tükenmiş olarak hissetmektedir (42).

Kadın çocuk doğurduğu için otomatik olarak ebeveynlik rolünü üstlenmekte çocuğun bakım ve gelişimi için tüm birincil sorumlulukları kendisi taşımaktadır. Buna karşılık eşit ölçüde ebeveyn olan erkek, çocuk ile ilgili görev ve sorumluluklarda eşit değil ikincil bir sorumluluk almaktadır (43). Oysa babalar doğurmak ve emzirmek faaliyetlerinin dışında çocuk bakımıyla ilgili tüm sorumluluklara eşit olarak katılabilirler (44). Çocuk sahibi olmaya karar veren iki ebeveyn mevcuttur ve iş paylaşımının eşitlikçi olması ideal olmalıdır (4). Çocuk bakımı ve eğitimi anneler kadar babaların da görevidir ve sorumluluk paylaşımına ihtiyaç vardır (45).

2.6. Çocuk Cezası (Child Penalty) Kavramı

Kleven ve ark. (2019) Danimarka’da yürüttüğü çalışmada kadınların ilk çocuklarının doğumunun ardından gelirlerinde %20-%30’luk bir düşüş olduğunu göstermişlerdir. Bu durum çocuk cezası kavramı olarak ifade edilmiştir. Erkek ebeveynlerde böyle bir etki olmamasına rağmen; ilk çocuk sonrası kadınların yüzleştiği kariyer kesintisi, iş gücünde azalma, terfi ihtimalinin azalması, gelirin düşmesi gibi durumlar için kullanılmaktadır (46).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Tipi

Bu çalışma ZBEÜH ve OBDİM Aile Hekimliği Polikliniği'ne başvuran ve 0-6 yaş çocuğu olan ebeveynlerin TCRTÖ aracılığı ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını incelemeyi amaçlayan kesitsel-tanımlayıcı tipte bir anket çalışmasıdır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Bu çalışma 23.05.2025 ve 15.08.2025 tarihleri arasında ZBEÜH ve OBDİM Aile Hekimliği Polikliniği'ne başvuran ve 0-6 yaş çocuğu olan bireyler arasında gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılmayı kabul eden bireyler sözel olarak bilgilendirilmiş ve onamları alınmıştır. Bu bilgilendirme ve onam süreci çalışma anketinde bulunan aydınlatılmış onam formunda yer alan; çalışmayı açıklayan bir metin aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Özellikleri

Araştırmanın evrenini çalışmanın yapıldığı tarihlerde ZBEÜH ve OBDİM Aile Hekimliği Polikliniğine başvuran ve çalışmaya dahil edilme kriterlerini karşılayan bireyler oluşturmaktadır.

3.4. Araştırmaya Dahil Edilme Kriterleri

- Aydınlatılmış onam formunu imzalayarak çalışmaya katılmayı kabul etmiş olmak

- Türkçe okuma ve yazmayı bilmek
- Tüm çocukları 0-6 yaş aralığında olmak
- Evli olmak
- Çocuğu/çocukları herhangi bir özel gereksinime sahip olmamak

3.5. Araştırmadan Dışlama Kriterleri

- Aydınlatılmış onam formunu imzalayarak çalışmaya katılmayı kabul etmemek
- Türkçe okuma ve yazmayı bilmemek
- 6 yaşından büyük çocuğa sahip olmak
- Boşanmış/dul olmak
- Çocuğun/çocukların herhangi bir özel gereksinime sahip olmak

3.6. Araştırma Verilerinin Toplanması

3.6.1. Veri toplama formları

Çalışma için kullanılacak veri formlarını ve aydınlatılmış onam belgesini doldurmayı gönüllü olarak kabul eden bireyler çalışmaya katılmak için onay vermiş kabul edilmiştir, yazılı onamları da bilgilendirici gönüllü onam formu aracılığıyla alınmıştır (EK-1).

3.6.2. Sosyodemografik özellikler veri formu

Sosyodemografik veri formu, literatür bilgilerinden yararlanılarak araştırmacılar tarafından hazırlanan 14 sorudan oluşan ve katılımcıların yaş, cinsiyet, kendilerinin ve eşlerinin eğitim durumu, kadınların doğumdan sonra çalışmayı bırakıp bırakmama durumu

ve eğer doğumdan sonra çalışmayı bırakmışlarsa bunun nedenleri, algılanan gelir durumu, evlilik süresi, eşle tanışma şekli, anne-baba eğitim durumu, yaşamın çoğunun geçirildiği yerleşim yeri, çocuk sayısı, çocuk yaşı, gebeliğin planlı şekilde olup olmadığı gibi demografik özelliklerini tanımlayan bilgileri içeren bir bilgi formundan oluşmaktadır (EK-2).

3.6.3. Araştırmada kullanılan ölçek

0-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği (TCRTÖ) (EK-3) geliştirme ve geçerlik güvenirlik çalışması Çiçek ve Erkal tarafından 2023 yılında yapılmıştır. Ölçeğin kullanım izni Dr. Birgül Çiçek'ten elektronik ortamda alınmıştır. (EK-4)

Ölçek 16 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar 'eşitlikçi' 'geleneksel' ve 'ebeveynlik rolleri' alt boyutlarıdır. Ölçek 5'li likert şeklinde şeklindedir. Olumlu ifadeler için, 1 puan Kesinlikle Katılmıyorum, 5 puan Kesinlikle Katılıyorum'u ifade etmektedir. Toplam 16 maddenin 7'si ters olarak puanlanmaktadır (5 puan Kesinlikle Katılmıyorum, 1 puan ise Kesinlikle Katılıyorum). Ölçeğin C. Alpha katsayısı 0,750 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 16, en yüksek puan ise 80 olup, alınan yüksek puan bireylerin eşitlikçi bir tutum içinde olduğunu göstermektedir.

Eşitlikçi alt boyutta toplamda 7 ifade yer almaktadır ve bu alt boyuttan alınabilecek puanlar 7-35 aralığındadır. Yüksek puanlar bireylerin aile içi rol ve sorumluluk dağılımına ilişkin daha olumlu bir tutum geliştirdiğini göstermektedir.

Geleneksel alt boyutunda ise toplamda 6 madde yer almaktadır ve bu maddelerin tümü ters kodlanmıştır (5 puan Kesinlikle Katılmıyorum, 1 puan Kesinlikle Katılıyorum). Alt boyutun C. Alpha katsayısı 0,737'dir. Bu alt boyutta alınabilecek puanlar 6-30 aralığındadır. Düşük puan bireylerin geleneksel yüksek puan ise eşitlikçi tutum içinde olduğunu göstermektedir.

Ebeveynlik rolleri alt boyutunda ise 3 soru bulunmaktadır ve bu sorulardan 1'i ters kodlanmaktadır (5 puan Kesinlikle Katılmıyorum, 1 puan Kesinlikle Katılıyorum). Bu alt boyuttan alınabilecek puanlar 3-15 aralığında olup yüksek puanlar bireylerin kendilerinin ve

eşlerinin ebeveynlik rollerinin sorumluluklarını yerine getirme açısından memnuniyet duyduğunu göstermektedir.

Ölçek ile alt boyutları arasındaki ilişki de incelenmiştir buna göre ölçek ve alt boyutları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı derecede bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$) (24).

3.7. Veri Toplama Formlarının Uygulanması

Anket formları, katılımcıların mahremiyetleri sağlanarak uygun koşullar altında cevaplandırılmıştır. Çalışma formları poliklinikte katılımcı ile yüz yüze görüşme yöntemi ile doldurulmuştur. Bilgilendirme yapıldıktan sonra katılımcıların formu bireysel olarak cevaplaması sağlanmıştır. Araştırmacı formun doldurulması esnasında, katılımcı ile aynı ortamda ancak formu görmeyeceği uzaklıkta bulunmuştur. Veri toplama formlarını cevaplanma süresi ortalama 5-10 dakika sürmüştür.

3.8. İstatistiksel Analiz

Çalışmanın istatistiksel analizleri SPSS paket istatistik programıyla yapılmıştır. Ölçekten alınan puanların normal dağılıma uygunluğu çarpıklık ve basıklık değerleriyle incelenmiştir. Diğer sürekli değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu ise Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre gruplar arası karşılaştırmalarda parametrik test varsayımları sağlanırsa iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi (Student's T Test) ya da tek yönlü varyans analizi (ANOVA); parametrik test varsayımları sağlanmazsa Mann Whitney U ya da Kruskal Wallis H testleri kullanılmıştır. Kruskal Wallis H testinde anlamlı fark saptanan durumlarda ise Bonferroni düzeltmeli Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Kategorik değişkenlerin grup karşılaştırmalarında gerekli olması durumunda Pearson ki-kare, Yates düzeltmeli ki-kare ya da Fisher's exact ki-kare testleri kullanılmıştır. Çalışmadaki istatistiksel karşılaştırmalarda p değeri 0,05'in altında bulunduğu gruplar arası farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu kabul edilmiştir. Post-

hoc analiz sonuçlarına Bonferroni düzeltmesi uygulanarak p değeri 0,017 olarak kabul edilmiştir.

3.9. Çalışmanın Bütçesi

Herhangi bir kişi ya da kurumdan destek alınmamıştır.

3.10. Çalışmanın İzinleri

Çalışmanın etik kurul onayı Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı'ndan 30.04.2025 tarih ve 2025/09 sayılı kararı ile alınmıştır (EK-5).

Çalışmanın hastanemizde uygulanabileceğine dair onayı 22.05.2025 tarih ve 602261 sayılı kararı ile Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Rektörlüğü'nden alınmıştır (EK-6).

4. BULGULAR

4.1 Sosyodemografik Özellikler

Çalışmamız 103'ü (%50,7) kadın, 100'ü (%49,3) erkek olmak üzere 203 birey üzerinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarımız 24-45 yaş aralığındaki bireylerden oluşmuştur. Kadın katılımcıların yaş ortancası 32 (min=24-max=45), erkek katılımcıların yaş ortancası 34 (min=26-max=44) tür. Kadınların erkeklerden 2 yaş daha genç oldukları görülmüş olup aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($p<0.001$, Mann-Whitney U testi).

Katılımcıların evlilik süreleri 1 ile 18 yıl arasında değişmekte olup, ortanca değer 6 yıldır.

Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında kadınların 1'i (%1) ilkokul ve altı, 3'ü(%2,9) ortaokul, 7'si (%6,8) lise, 18'i (%17,5) ön lisans, 56'sı (%54,4) lisans, 18'i(%17,5) lisansüstü eğitim almıştır. Erkeklerin ise 1'i (%1) ilkokul ve altı, 3'ü (%3) ortaokul, 13'ü (%13) lise, 13'ü (%13) ön lisans, 60'ı (%60) lisans, 10'u (%10) lisansüstü eğitim almıştır. Katılımcıların eğitim düzeylerinin cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde, kadın ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (Tablo 1).

Katılımcıların çalışma durumu incelendiğinde, kadınların 66'sı (%64,1) çalıştığını, 37'si (%35,9) çalışmadığını belirtmiştir. Erkeklerde ise 98'i (%98,0) çalışmakta, 2'si (%2,0) çalışmamaktadır. Cinsiyet ile çalışma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır (Tablo 1).

Çalışmadığını belirten 37 kadına doğum öncesi çalışma durumları sorulmuştur. Bunlardan 19'u (%52,8) doğum öncesinde çalıştığını, 17'si (%47,2) çalışmadığını ifade etmiştir, 1 katılımcı ise yanıt vermemiştir. Katılımcılara doğumdan sonra çalışmayı bırakma nedenleri sorulduğunda 14'ü (%73,7) 'çocuğun bakımıyla kendim ilgilenmek istediğim için' 5'i (%26,3) 'çocuğa bakacak kimse olmadığı için' yanıtını vermiştir.

Çalışmamızda katılımcılar eş çalışma durumu açısından da sorgulanmıştır. Kadın katılımcılarda eşiniz çalışıyor mu sorusuna 100 (%97,1) evet, 3 (%2,9) hayır yanıtı alınmıştır. Erkek katılımcılara eşlerinin çalışıp çalışmadığı sorulduğunda 48'i (%48) eşinin çalıştığını 52'si (%52) eşinin çalışmadığını belirtmiştir (Tablo 1).

Eşinin çalışmadığını belirten 52 erkek katılımcıya eşlerinin doğumdan önce çalışıp çalışmadığı sorulduğunda 23'ü (%44,2) eşinin doğumdan önce çalıştığını 29'u (%55,3) eşinin doğumdan önce de çalışmadığını belirtmiştir. Eşi doğumdan sonra çalışmayı bırakan 23 erkek katılımcıya eşinin işi bırakma nedeni sorulduğunda 17'si (%73,9) 'çocuğun bakımıyla kendisi ilgilenmek istediği için' 5'i (%21,7) 'çocuğa bakacak kimse olmadığı için' 1'i (%4,3) 'çocuğu kreşe bırakmak istemediğimiz için' yanıtını vermiştir.

Kadın katılımcılar algılanan gelir düzeyi açısından sorgulandığında "gelirim giderimden az" yanıtını veren 37 (%35,9), "gelirim giderime eşit" yanıtını veren 39 (%37,9) "gelirim giderimden fazla" yanıtını veren 27 (%26,2) katılımcı olduğu görülmüştür. Erkek katılımcılarda ise bu değerler sırasıyla 19 (%19), 54 (%54) ve 27 (%27) şeklindedir. Katılımcılar cinsiyetlerine göre algıladıkları gelir düzeyi açısından karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır (Tablo 1). Bu bulgular kadınların algıladıkları gelir düzeyinin erkeklerden daha düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri Bakımından Cinsiyete Göre Gözlenen Farkların Analizi

		Kadın n(%)	Erkek n(%)	P
Eğitim Düzeyi	İlkokul ve altı	1(1)	1(1)	0,375*
	Ortaokul	3(3)	3(3)	
	Lise	7(6,8)	13(13)	
	Ön lisans	18(17,5)	13(13)	
	Lisans	56(54,4)	60(60)	
	Lisansüstü	18(17,5)	10(10)	
	Toplam	103(100)	100(100)	-
Çalışma Durumu	Evet	66(64,1)	98(98)	<0,001*
	Hayır	37(35,9)	2(2)	
	Toplam	103(100)	100(100)	-
Eş Çalışma Durumu	Evet	100(97,1)	48(48)	<0,001*
	Hayır	3(2,9)	52(52)	
	Toplam	103(100)	100(100)	-
Algılanan Gelir Düzeyi	Gelirim giderimden az	37(35,9)	19(19)	0,017**
	Gelirim giderime eşit	39(37,9)	54(54)	
	Gelirim giderimden fazla	27(26,2)	27(27)	
	Toplam	103(100)	100(100)	-

*Fisher's Exact Test

**Ki-kare testi

Katılımcılara eşleriyle tanışma şekilleri sorulduğunda, 134'ü (%66,0) “flört/aşk ilişkisi”, 60'ı (%29,6) “yakın çevrenin tanıştırmasıyla flört ilişkisi” ve 9'u (%4,4) “görücü usulü” şeklinde yanıt vermiştir (Tablo 2).

Tanışma şekilleri kadın ve erkek katılımcılar açısından karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır. (Fisher's Exact Test, $p>0,05$)

Katılımcılara yaşamlarının çoğunluğunu geçirdikleri yer sorulduğunda 24'ü (%11,8) köy-kasaba, 70'i (%34,5) ilçe, 69'u (%34) il, 40'ı (%19,7) büyükşehirde yaşadığını ifade etmiştir (Tablo 2).

Katılımcıların çocuk sayıları incelendiğinde, 146'sının (%71,9) 1 çocuğa, 53'ünün (%26,1) 2 çocuğa ve 4'ünün (%2,0) 3 çocuğa sahip olduğu görülmüştür (Tablo 2).

Katılımcılara gebeliklerin planlı olup olmadığı sorulduğunda, 156'sı (%76,8) gebeliğin planlı olduğunu, 30'u (%14,8) plansız olduğunu, 17'si (%8,4) ise hem planlı hem plansız olduğunu belirtmiştir (Tablo 2). ‘Hem planlı hem plansız’ yanıtı, katılımcıların bazı gebelikleri planlı, bazılarını plansız olarak değerlendirdiklerini göstermektedir.

Tablo 2: Katılımcıların Evlilik ve Aile Yaşamına İlişkin Sosyodemografik Özellikleri

		Sayı (n)	Yüzde(%)
Eşle tanışma şekli	Flört/aşk ilişkisi	134	66,0
	Yakın çevrenin tanıştırmayla flört ilişkisi	60	29,6
	Görücü usulü	9	4,4
	Toplam	203	100,0
Yaşamın çoğunluğunu geçirilen yer	Köy-kasaba	24	11,8
	İlçe	70	34,5
	İl	69	34,0
	Büyükşehir	40	19,7
	Toplam	203	100,0
Çocuk sayısı	1	146	71,9
	2	53	26,1
	3	4	2,0
	Toplam	203	100,0
Gebeliklerin planlı olma durumu	Evet	156	71,9
	Hayır	30	26,1
	Hem planlı hem plansız	17	2,0
	Toplam	203	100,0

Doğumdan sonra çalışmayı bırakan kadınlarla doğumdan sonra da çalışmaya devam eden kadınların karşılaştırılabilmesi için, ilgili gruplarda sayı azlığı nedeniyle eğitim düzeyi üç kategoriye indirgenmiştir. Buna göre ilkokul ve altı ile ortaokul mezunları ‘düşük eğitim’, lise ve ön lisans mezunları ‘orta eğitim’, lisans ve lisansüstü mezunları ise ‘yüksek eğitim’ grubu olarak sınıflandırılmıştır. Tekrar yapılan analizde, eğitim seviyesi ile doğumdan sonra çalışmaya devam etme durumu arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır (Tablo 3).

Tablo 3: Doğumdan Sonra Çalışmaya Devam Eden ve Çalışmayı Bırakan Kadınların Eğitim Seviyeleri Açısından Karşılaştırılması

Eğitim Düzeyi	Hâlen Çalışan n (%)	Doğumdan Sonra Bırakan n (%)	Hiç çalışmamış olan n (%)	Toplam n (%)
Düşük eğitim düzeyi	2 (50,0)	1 (25,0)	1 (25,0)	4 (100,0)
Orta eğitim düzeyi	9 (36,0)	6 (24,0)	10 (40,0)	25 (100,0)
Yüksek eğitim düzeyi	55 (74,3)	12 (16,2)	7 (9,5)	74 (100,0)
Toplam	66 (64,1)	19 (18,4)	18 (17,5)	103 (100,0)

Fisher's Exact Test p=0,002

Çalışmamızda ayrıca katılımcılara anne ve babalarının eğitim düzeyi de sorulmuştur. Anne eğitim düzeyine katılımcıların 122'si (%60,1) ilkokul ve altı, 41'i (%20,2) ortaokul, 27'si (%13,3) lise, 5'i (%2,5) ön lisans, 6'sı (%3) lisans, 2'si (%1) lisansüstü yanıtını vermiştir. Katılımcıların baba eğitim düzeylerinin ise sırasıyla 75 (%36,9), 55 (%27,1), 38 (18,7), 6 (%3), 23 (%11,3), 6 (%3) şeklinde olduğu görülmüştür (Tablo 4).

Çapraz tablo incelendiğinde, annelerin büyük çoğunluğunun ilkokul ve altı düzeyde eğitim aldığı, babaların ise daha yüksek eğitim düzeylerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bulgular, babaların annelere kıyasla daha yüksek eğitim düzeyine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 4: Katılımcıların Anne ve Baba Eğitim Düzeylerinin Karşılaştırılması

	Babanızın eğitim durumu (n)							
Annenizin eğitim durumu (n)		İlkokul ve altı	Ortaokul	Lise	Ön lisans	Lisans	Lisansüstü	Toplam
	İlkokul ve altı	69	26	21	2	4	0	122
	Ortaokul	4	25	11	0	1	0	41
	Lise	2	3	5	4	11	2	27
	Ön lisans	0	1	1	0	3	0	5
	Lisans	0	0	0	0	4	2	6
	Lisansüstü	0	0	0	0	0	2	2
	Toplam	75	55	38	6	23	6	203

4.2 TCRTÖ Puanlarının İncelenmesi

TCRTÖ puanları cinsiyete göre analiz edildiğinde kadınların geleneksel, eşitlikçi alt boyut puanları ve ölçek toplam puanları erkeklerden daha yüksektir ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Ebeveynlik rolleri alt boyutunda ise erkeklerin puanları kadınlardan daha yüksektir ve bu fark da istatistiksel olarak anlamlıdır (Tablo 5).

Tablo 5: TCRTÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Katılımcıların Cinsiyetine Göre Analizi

	Eşitlikçi (Median [IQR])	p	Geleneksel (Mean $\pm$ SD)	p	Ebeveynlik rolleri (Median [IQR])	p	TCRTÖ Toplam (Median [IQR])	p
Kadın	33[5]	<0,001*	17,97 $\pm$ 4,17	<0,001**	12[3]	0,01*	57[7]	0,002*
Erkek	30[6]		15,7 $\pm$ 4,54		13[3]		54[10]	

* Mann–Whitney U testi

**Bağımsız örneklem T testi

Katılımcıların kendi çalışma durumuna göre üç alt boyut puanları arasında anlamlı fark saptanmamıştır. Eşin çalışma durumuna göre değerlendirildiğinde, eşitlikçi tutum puanları çalışan eşi olanlarda istatistiksel olarak anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Diğer puanlar açısından anlamlı fark yoktur (Tablo 6).

Tablo 6: TCRTÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Çalışma ve Eş Çalışma Durumuna Göre Analizi

		Eşitlikçi (Median [IQR])	p	Geleneksel (Mean $\pm$ SD)	p	Ebeveynlik rolleri (Median [IQR])	p	TCRTÖ Toplam (Median [IQR])	p
Çalışma durumu	Evet	31[6]	0,169*	16,68 $\pm$ 4,51	0,255**	13[3]	0,614*	55[8]	0,391*
	Hayır	32[6]		17,59 $\pm$ 4,39		12[4]		57[8]	
Eş çalışma durumu	Evet	32[5]	0,032*	17,18 $\pm$ 4,29	0,083**	12[3]	0,055*	57[8]	0,099*
	Hayır	30[6,25]		15,94 $\pm$ 4,94		13[3]		54[10]	

* Mann–Whitney U testi

**Bağımsız örneklem T testi

Gelir düzeyine göre analiz yapıldığında gruplar arasında eşitlikçi ve ebeveynlik rolleri alt boyut puanlarında anlamlı farklılık saptanmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespiti için Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır. Buna göre ‘geliri giderinden az’ grubunun eşitlikçi alt boyut puanları, ‘geliri giderine eşit’ grubundan anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (p=0.011). Ayrıca ‘geliri giderinden fazla’ grubunun ebeveynlik rolleri alt boyut puanları, ‘geliri giderinden az’ grubundan anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (p=0.003). Geleneksel alt boyut puanları ile ölçek toplam puanları arasında ise gelir düzeyine göre anlamlı fark saptanmamıştır (Tablo 7).

Tablo 7: TCRTÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Analizi

		Eşitlikçi (Median [IQR])	p	Geleneksel (Mean ± SD)	p	Ebeveynlik rolleri (Median [IQR])	p	TCRTÖ Toplam (Median [IQR])	p
Gelir düzeyi	Gelirim giderimden az	33[5]	0,0374*	17,14±4,77	0,78**	12[4]	0,0128*	56,5[9]	0,408*
	Gelirim giderime eşit	31[6]		16,86±4,42		13[3]		54[9]	
	Gelirim giderimden fazla	31,5[6]		16,54±4,38		13[3]		56,5[9,25]	

* Kruskal-Wallis Testi

** One Way Anova Testi

Yapılan analizlerde ölçek toplam puanı ve alt boyut puanları ile eş ile tanışma şekline, yaşamın çoğunluğunun geçirildiği yere, çocuk sayısına, gebeliğin planlı olup olmamasına göre anlamlı bir fark bulunamamıştır (Tablo 8).

Tablo 8: TCRTÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Katılımcıların Evlilik ve Aile Yaşamına İlişkin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Analizi

		Eşitlikçi (Median [IQR])	p	Geleneksel (Mean ± SD)	p	Ebeveynlik rolleri (Median [IQR])	p	TCRTÖ Toplam (Median [IQR])	p
Eş ile tanışma şekli	Flört/aşk ilişkisi	31,5[5,25]	0,191*	17,28±4,35	0,154**	12[4]	0,591*	55[7,25]	0,108*
	Yakın çevrenin tanıştırması	32[5,75]		16,08±4,58		13[2]		56,5[9,75]	
	Görücü usulü	29[14]		15,56±5,59		14[3]		49[15,5]	
Yaşamın çoğunluğu geçirilen yer	Köy-kasaba	31[5,75]	0,108*	18,21±4,80	0,059**	12,5[3]	0,533*	55[12,25]	0,341*
	İlçe	31,5[5,25]		17,60±4,14		12[3]		56[8,25]	
	İl	33[6]		16,07±4,41		13[4]		57[9]	
	Büyükşehir	30,5[6,5]		16,07±4,80		13[3]		54[10]	
Çocuk sayısı	1	32[5]	0,172*	16,77±4,59	0,176**	13[3,25]	0,979*	56,5[9]	0,484*
	2	31[7]		16,75±4,09		13[2,5]		54[10]	
	3	30[7]		21,00±5,35		12,5[3,25]		55[16]	
Gebeliğin planlı olma durumu	Planlı	32[7]	0,734*	16,49±4,53	0,108**	13[4]	0,171*	55[9]	0,996*
	Plansız	32[3,5]		18,07±4,76		12[4,25]		56,5[8,25]	
	Hem planlı hem plansız	31[5,5]		18,06±3,13		12[1,5]		55[7]	

*Kruskal-Wallis Testi

**One Way Anova testi

Katılımcıların kendi, eş, anne ve baba eğitim durumlarının analizinde ilgili hücrelerdeki sayı azlığı nedeniyle eğitim seviyesi ilkököl ve altı ve ortaokul olanlar ‘düşük eğitim’, lise ve ön lisans olanlar ‘orta eğitim’; lisans ve lisansüstü olanlar ‘yüksek eğitim’ seviyesi olarak sınıflandırılarak analiz yapılmıştır. Katılımcıların kendi eğitim seviyesi, eşinin eğitim seviyesi, anne-baba eğitim seviyesi ile ölçek toplam puanı ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır (Tablo 9).

Tablo 9: TCRTÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Eğitim Durumuna Göre Analizi

		Eşitlikçi (Median [IQR])	p	Geleneksel (Mean ± SD)	p	Ebeveynlik rolleri (Median [IQR])	p	TCRTÖ Toplam (Median [IQR])	p
Eğitim durumu	Düşük eğitim	29,5[7,25]	0,346*	18,25±3,62	0,482**	12[1]	0,407*	53,5[10,75]	0,625*
	Orta eğitim	31[5]		17,24±4,06		13[2]		57[8]	
	Yüksek eğitim	32[5]		16,64±4,69		13[4]		55[9]	
Eş eğitim durumu	Düşük eğitim	31,5[4,75]	0,618*	17,75±5,70	0,848**	14,5[3]	0,323*	58,5[12,75]	0,742*
	Orta eğitim	32[6]		16,81±4,57		13[3]		56[9]	
	Yüksek eğitim	31,5[5,25]		16,85±4,50		13[4]		55[8]	
Anne eğitim durumu	Düşük eğitim	31[5]	0,327*	16,62±4,63	0,328**	13[3]	0,839*	54[8]	0,200*
	Orta eğitim	33[5]		17,75±4,10		13[3]		57,5[9,5]	
	Yüksek eğitim	32[7]		18,00±2,20		13,5[2,75]		56[5,75]	
Baba eğitim durumu	Düşük eğitim	31[5,25]	0,205*	16,66±4,81	0,178**	13[4]	0,595*	54[9]	0,071*
	Orta eğitim	31,5[6,5]		16,48±4,35		13[3,5]		56[10,5]	
	Yüksek eğitim	34[5]		18,28±2,74		13[3]		57[7]	

*Kruskal-Wallis Testi

**One Way Anova testi

4.2.1. Korelasyon Analizi

Yaş ile ölçek alt boyutları ve toplam puanı arasındaki ilişki incelendiğinde, yaş ile eşitlikçi alt boyut, geleneksel alt boyut ve ebeveynlik rolleri alt boyutu puanları arasında zayıf düzeyde negatif korelasyon saptanmıştır. Yaş ile toplam ölçek puanı arasında ise zayıf-orta düzeyde negatif korelasyon mevcuttur. Buna göre yaş arttıkça ölçek puanları azalmaktadır (Tablo 10).

Evlilik süresi ile ölçek alt boyutları ve toplam puanı arasındaki korelasyon incelendiğinde, eşitlikçi alt boyut ve toplam ölçek puanı ile zayıf-orta düzeyde negatif korelasyon; ebeveynlik puanı ile ise zayıf düzeyde negatif korelasyon saptanmıştır. Geleneksel alt boyutta anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir (Tablo 10).

Tablo 10: TCRTÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Yaş ve Evlilik Süresi İle Korelasyon Analizi

	Eşitlikçi alt boyut	Geleneksel alt boyut	Ebeveynlik rolleri alt boyutu	Ölçek toplam puanı
Yaş	$r=-0,16^*$ $p=0,022$	$r=-0,19^*$ $p=0,06$	$r=-0,16^*$ $p=0,026$	$r=-0,28^{**}$ $p<0,01$
Evlilik süresi	$r=-0,26^{**}$ $p<0,01$	$r=-0,07$ $p=0,294$	$r=-0,15^*$ $p=0,031$	$r=-0,30^{**}$ $p<0,01$

Spearman korelasyon analizi:

*zayıf düzeyde korelasyon

**zayıf-orta düzeyde korelasyon

5.TARTIŞMA

Bu çalışmada ZBEÜH ve OBDİM Aile Hekimliği Polikliniği'ne başvuran 0-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları TCRTÖ ile değerlendirilmiş ve ölçek toplam puan ve alt boyut puanlarının katılımcıların çeşitli sosyodemografik özellikleriyle ilişkisi incelenmiştir. Ayrıca katılımcıların çocuk sahibi olduktan sonra çalışmayı bırakma durumları ile eğitim düzeyleri arasındaki ilişki ve katılımcıların anne ve babalarının eğitim durumları da irdelenmiştir.

Çalışmamıza 103 kadın, 100 erkek birey katılmıştır ve kadın-erkek oranı dengelidir. Katılımcılar 24-45 yaş aralığındaki bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu lisans mezunudur. Kadınlarda bu oran %54 iken erkek katılımcıların %60'ı lisans mezunudur. TÜİK 2023 yılı verilerine göre 25 yaş ve üzeri nüfusta lisans mezunu kadınların oranı %22,7 iken erkeklerin oranı %26,2'dir (47). Çalışma durumlarında ise kadın katılımcıların %66'sı çalışmakta erkek katılımcıların %98'i çalışmaktadır. TÜİK verilerine göre 15 yaş üzeri nüfusta bu oran kadınlarda %35,8; erkeklerde ise %71,2'dir (47). Buna göre araştırmamıza katılan ebeveynlerin eğitim düzeyi ve istihdam yüzdelerinin Türkiye nüfusuna oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcılarımız büyük oranda kırsal kesimde yaşamayan, planlı gebelikle tek çocuk sahibi olmuş bir popülasyondan oluşmaktadır.

Araştırmamızda çalışmadığını ifade eden kadın katılımcılara doğumdan önce çalışıp çalışmadıkları sorulduğunda çalışmayan kadın katılımcıların çoğunluğunun (%52,8) doğumdan önce çalışmakta olduğu görülmüştür. Doğumdan sonra çalışmayı bırakma nedenleri incelendiğinde ise çoğunluğunun (%73,7) 'çocuğun bakımıyla kendim ilgilenmek istediğim için' yanıtını verdiği; önemli bir miktarının ise (%26,3) 'çocuğa bakacak kimse olmadığı için' yanıtını verdiği belirlenmiştir. Eşleri çalışmayan erkek katılımcıların yanıtları da incelendiğinde kadınların doğumdan önce çalışma oranları ve doğumla birlikte iş bırakma nedenleri benzeşmektedir. Nitekim TÜİK verileri incelendiğinde ülkemizde 2023 yılında hanesinde 3 yaşın altında çocuğu olan 25-49 yaş grubundaki kadınların istihdam oranının %27,1, erkeklerin istihdam oranının ise %90,1 olduğu görülmüştür (47). Genel istatistiklere bakıldığında çalışan kadınların oranı %35,8 iken 3 yaş altında çocuğu olan kadınlarda bu

oranın %27,1'e düştüğü görülmektedir. Benzer şekilde Baez ve ark. çalışması Türkiye'de kadınların işgücüne katılımının doğumdan sonraki yıl içinde %44 oranında düştüğünü, istihdam oranlarının ise %43 azaldığını göstermektedir (48). Zaten istihdam oranı erkeklerden daha düşük olan kadınlar anne olduktan sonra pek çok sebeple iş yaşamından çekilmektedirler. Öztürk ve Çetin'e göre kadınların çocuk doğurabilme özellikleri nedeniyle ev işleri, yaşlı ve çocuk bakımı görevleri kendilerinden beklenmekte ve bu da kadınların istihdam durumunu şekillendirmektedir (49). Çalışmamızda çocuk sahibi olunca istihdamdan çekilen kadınların büyük bir kısmının (%71,4) 'çocuğun bakımıyla kendim ilgilenmek istediğim için' yanıtını vermeleri anneliğin duygusal ve toplumsal boyutuna dikkat çekmektedir. Buna göre kadınlar yalnızca bakım imkanlarının yetersizliği nedeniyle değil aynı zamanda annelik duygusu ve toplumsal beklentiler nedeniyle de işten ayrılmaktadırlar. Bu durum çocuk bakımıyla ilgili kararların yalnızca mantığa dayalı değil duygusal emekle de şekillendiğini göstermektedir. Nitekim Koray (2011) çocuk bakımının ölçülemeyen bir duygusal emek olduğunu ve annelikle özdeşleştiğini bu nedenle de kadınların çocuklarını bakıcıya ya da kreşe bırakma durumunda vicdan azabı duyduklarını, kariyer-çocuk ikileminde kaldıklarını ifade etmektedir. Çocuk bakımı bireysel anlamda manevi değeri yüksek bir iştir ancak toplum gözünde değersiz olarak kabul edilmektedir (50). Eyüboğlu ve ark. göre ise bakım hizmetlerinin yetersizliği çocuğa en iyi annenin bakacağı yargısı ile birleştiğinde kadınların iş yaşamına çocuk nedeniyle ara vermeleri kaçınılmaz olmaktadır (51).

Çocuk sahibi olduktan sonra çalışmayı bırakan ve çalışmaya devam eden kadınlar eğitim düzeyi açısından karşılaştırıldığında çalışmaya devam eden kadınların çalışmayı bırakanlardan istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek eğitime sahip oldukları görülmüştür. Bu bağlamda doğum iznine ayrılan kadınların işe dönme durumunu etkileyen faktörleri araştırmak üzere Kanada'da yapılan bir çalışmada 2009 ve 2019 yıllarındaki veriler karşılaştırılmıştır. 2009 yılında daha yüksek gelirli kadınların (yüksek gelir ya da yüksek eğitim) işe dönme ihtimali daha yüksek iken 2019 yılında daha az avantajlı kadınların (düşük gelir ve düşük eğitim) işe dönme ihtimallerinin daha yüksek olduğu görülmüş bunun sebebinin daha düşük ücretli işten uzun süreli ayrılmanın finansal olarak zorlayıcı olabileceği ya da işin özelliği nedeniyle mümkün olmayabileceği ile açıklanmıştır (52). Baez ve ark.'nın Türkiye'de 2006-2023 yılları arasındaki Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (SILC) verilerini kullanarak çocuk cezası üzerine yaptıkları analizde bizim bulgularımızı

destekleyecek şekilde daha yüksek eğitim düzeyine sahip olmanın ve daha ileri yaşta çocuk sahibi olmanın kadınlarda çocuk cezasını azalttığı yani çalışmaya devam etme olasılıklarını arttırdığı sonucuna varılmıştır. Bahse konu çalışmada ayrıca çocuk cezasını azaltan faktörler olarak; toplumsal cinsiyet rollerine yönelik daha eşitlikçi tutumların, çocuk bakım emeğinin paylaşılmasının, çocuk bakım hizmetlerinin ulaşılabilir ve kaliteli olmasının da üzerinde durulmaktadır (48).

Araştırmamızda kadınların algılanan gelir düzeyinin erkeklerden daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Bu bulgumuz mevcut veriler ve literatürle de uyumludur. TÜİK'in 2023 verileri de, kadınların aynı eğitim düzeyindeki erkeklerden daha az kazandığını ortaya koymakta; en yüksek fark %17,4 ile yükseköğretim mezunlarında, en düşük fark ise %13,2 ile ilkokul ve altı eğitim seviyesinde görülmektedir (47). Benzer şekilde Şen'in 2018 yılında 'Kazanç Yapısı Araştırması' çerçevesinde Türkiye ve Avrupa Birliği'nde kadın ve erkeklerin kazançlarını karşılaştırdığı araştırmasında hem Türkiye'de hem Avrupa Birliği'nde tüm eğitim seviyelerinde erkeklerin aynı eğitim seviyesindeki kadınlardan daha fazla kazandığı üstelik bazı durumlarda eğitim seviyesi arttıkça aradaki kazanç farkının da arttığı dile getirilmiştir. Bu eşitsizlik, bakım hizmetlerinin yetersizliği, kadınların gelirinin 'ek kazanç' olarak görülmesi, toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ve kadınların fiziksel güç açısından dezavantajlı oldukları yönündeki algılarla ilişkilendirilmiştir (53). Dolayısıyla gerek algılanan gelir gerekse nesnel göstergeler düzeyinde kadınlar erkeklere kıyasla dezavantajlıdır ve bu durum; toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yalnızca algısal değil, yapısal boyutları da olduğunu göstermektedir.

Çalışmamızda erkek ve kadın katılımcıların eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ancak anne-babaların eğitim düzeylerine bakıldığında annelerin %60'ının ilkokul ve altı eğitim seviyesinde olduğu babalarda ise bu oranın %36,9 olduğu ve babaların belirgin şekilde annelerden daha eğitilmiş olduğu görülmüştür. Bu bulgumuz geçmişte kadınların eğitimde dezavantajlı olduğunu ancak bu durumun günümüzde yerini daha eşitlikçi imkanlara bıraktığını göstermektedir. Nitekim ülkemizde 2023-2024 döneminde ilkokulu tamamlayan çocukların oranı %98,7 ve ortaokulu tamamlayan çocukların oranı %96,5'tir (54). Bu yüksek oranlar ilköğretimde fırsat eşitliğinin büyük oranda sağlandığını göstermektedir. Ancak Türkiye ilköğretimde hedefe ulaşmış olmasına rağmen lise eğitimine devam etmeyen kız çocuklarının oranı hala dikkat çekici düzeydedir (55). Seven ve Engin'e (2007) göre, kadınların eğitimi uzun zamandır sürekli tartışılan bir

sorun olmasına ve birçok çözüm girişiminde bulunulmasına rağmen çözülememiştir. Bunun sebebi kadını bir birey olarak değil, cinsiyetçi bir bakış açısıyla ele alan yaklaşımlardır. Bu nedenle eğitimi yalnızca kadın-erkek farkı üzerinden değil, insan olma ve eşit haklara sahip olma perspektifinden değerlendirmek gereklidir (56). Üstün'e (2011) göre toplumsal cinsiyet eşitliği yönündeki çabaların kalıcı olabilmesi için bu konunun siyasal, ekonomik ve kültürel hedeflerle birlikte düşünülmesi gerekir. Bütüncül yaklaşımla hem toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına hem de toplumun gelişimine katkı sağlanabilir (39). Dolayısıyla eğitim alanında sağlanan ilerlemeler umut verici olsa da halen toplumsal dönüşüm ve bütüncül uygulamalara ihtiyaç olduğu görülmektedir.

5.1. TCRTÖ Puanlarına İlişkin Tartışma

Çalışmamızın ölçek puanları cinsiyet bazlı değerlendirildiğinde kadınların erkeklere oranla daha eşitlikçi ve daha az geleneksel tutumlar sergilediği tespit edilmiştir. Bu bulgumuz literatürdeki pek çok çalışma ile uyumludur. Katz-Wise ve ark.'nın (2010) ebeveynliğe geçişte toplumsal cinsiyet rollerini incelediği çalışmasında kadınların hem ebeveynlik öncesi hem de ebeveyn olduktan sonra erkeklere oranla daha eşitlikçi tutumlar sergilediği rapor edilmiştir (57). Benzer şekilde ülkemizde üniversite öğrencileriyle yapılan pek çok çalışmada da kız öğrenciler erkek öğrencilerden daha eşitlikçi tutumlar sergilemiştir (58, 59). Uluslararası literatürde de kadınlar erkeklerden daha eşitlikçi roller benimsemektedir (60, 61). Kadınlar ataerkil toplum nedeniyle cinsiyet ayrımcılığının birincil mağdurları olduğundan eşitlikçi tutumlardan daha fazla kazanç sağlayacaklardır; erkekler ise daha yüksek sosyal statüye sahip bir grubun üyesi olarak bu konumlarını korumak isteyebilirler (62, 63). Bununla birlikte anketin ebeveynlik rolleri alt boyutunda ise erkekler kadınlardan istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek puan almışlar yani kendileri ve eşlerinin ebeveynlik rolleri ve sorumluluk paylaşımından daha yüksek oranda memnuniyet duymuşlardır. Bu bulgu da ev içi rol ve sorumluluk paylaşımında erkeklerin daha az sorumluluk alması nedeniyle daha fazla memnuniyet duymasıyla açıklanabilir. Nitekim ebeveyn olunmasıyla kadınların ev içi işlere ve bakıma ayırdığı süre dramatik olarak artarken erkekler için bu süre çok değişmemektedir, erkekler çocuk bakımı için ayırdıkları süreyi ev işlerinden kısararak yaratmaktadır (64). Ayrıca Stueve ve Pleck (2001), 2-5 yaş arası çocukları olan çiftlerde yaptıkları çalışmada hem kadınlar hem de erkekler

tarafından kadınların birincil ebeveyn olarak görüldüğünü erkeklerin ise daha çok yardımcı rolünü benimsediklerini ifade etmektedir (65). Yavorsky ve ark. (2015) yüksek eğitimli ve çift gelirli çiftlerle yaptığı bir çalışmada ise erkeklerin ev içi toplam iş sürelerini gerçek sürenin üzerinde rapor etme eğiliminde olduğu kadınların ise ev dışı çalışma sürelerini olduğundan daha uzun raporlama eğiliminde oldukları görülmüştür (66). Bu sonuç erkeklerin üstlendikleri sorumlulukları olduğundan fazla algılamaları nedeniyle memnuniyet duyduklarını da gösteriyor olabilir.

Araştırmamızda katılımcıların kendi çalışma durumuna göre toplam ve alt boyut puanları arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır bu durum katılımcılarımızda erkeklerin çok yüksek oranda (%98) çalışıyor olmasından ve çalışmayan erkeklerin temsil edilememiş olmasından kaynaklanmış olabilir. Literatürde çalışma hayatının özellikle kadınların toplumsal cinsiyet farkındalığını artırdığı vurgulanmaktadır (67). Ancak bizim çalışmamızda çalışma ve eş çalışma durumuyla eşitlikçi dışındaki alt boyutlar arasında anlamlı ilişki bulunamamış olması toplumsal cinsiyet kimliğinin çok boyutlu yapısından kaynaklanmış olabilir (68). Buna karşılık eşleri çalışan katılımcıların eşitlikçi alt boyut puanları istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu bireylerin toplumsal cinsiyet rollerinin yalnızca kendi istihdam durumlarından değil eşin istihdam durumundan ve dolayısıyla yeniden şekillenen ev içi rol paylaşımından etkilendiği göstermektedir. Nitekim Cantera ve ark. (2009) çalışan kadın sayısının artmasının aile dinamiklerini gelenekselden eşitlikçiye doğru şekillendirdiğini belirtmişlerdir (69). Benzer şekilde Türkiye’de yapılan çalışmalar da bu bulgumuzu desteklemektedir. Örneğin Deleş ve Kaytez’in (2020) çalışmasında eşleri çalışan erkeklerin babalık rolü algısının daha yüksek olduğu gösterilmiştir (70). Ayrıca Higgins ve ark. (1994) çalışan kadınların ev içi faaliyetlere ve çocuk bakımına az zaman ayırdığı ailelerde babaların çocuk bakımı ve ev içi faaliyetlere daha fazla zaman ayırdıklarını göstermişlerdir (71). Bu durum kadının çalışmasının sadece ekonomik değil toplumsal cinsiyet rollerini dönüştürücü bir etkisinin de olduğunu göstermektedir.

Katılımcılarımızın gelir düzeyine göre ölçek puanları analiz edildiğinde eşitlikçi alt boyutta geliri giderinden az olan grubun geliri giderine eşit olan gruba oranla daha eşitlikçi tutumlar sergilediği görülmüştür. Ebeveynlik rolleri alt boyutunda ise geliri giderinden fazla olan grubun geliri giderinden az olan gruba oranla daha yüksek puan aldığı yani ebeveynlik rollerinin sorumluluk paylaşımından daha fazla memnuniyet duyduğu görülmüştür.

Literatüre bakıldığında farklı sonuçlar mevcuttur. Genellikle Crompton ve Ltyonette'nin (2005) çalışmasında olduğu gibi daha eğitilmiş ve daha yüksek gelirli ailelerde daha eşitlikçi tutumların benimsendiği raporlanmıştır (72). Antill ve ark. (2003) çalışmasında da sosyal öğrenme kuramıyla uyumlu olarak, gelir düzeyi yüksek ailelerden gelen çocukların daha eşitlikçi tutumlar geliştirdiği belirtilmektedir (73). Ancak literatürde aile gelir düzeyiyle toplumsal cinsiyet tutumları arasında ilişki bulunmadığını bildiren çalışmalar da vardır (74, 75). Bizim çalışmamızda gelir durumuyla eşitlikçi tutum arasında tersine görünen bir sonuç çıkması algılanan gelir düzeyini sorgulamamızdan kaynaklanmış olabilir. Daha yüksek gelir düzeyine sahip kişiler de kendilerini geliri giderinden az olarak tanımlamış olabilirler. Ayrıca gelir düzeyinin alt seviyede olması tanımlanmamış mekanizmalarla kişileri daha eşitlikçi tutumlara yöneltmiş olabilir.

Ebeveynlik rollerine bakıldığında ise geliri giderinden yüksek olan grubun geliri giderinden düşük olan gruba göre ebeveynlik rol ve sorumluluk paylaşımından daha fazla memnuniyet duyduğu görülmektedir. Bu bulgu, yüksek gelirli ailelerin çocuk bakımında ve ev içi işlerde ek kaynaklardan (ör. bakıcı, okul öncesi kurum, dışarıda yemek yeme) yararlanma imkânına sahip olmalarıyla açıklanabilir (76). Nitekim Bianchi ve ark. (2000) kaynaklara eşit imkanlarla ulaşabiliyor olmanın ev içi faaliyetlerde de eşitliği sağladığını belirtmektedirler (77). Çalışmamızda alt boyutların gelir düzeyinden farklı şekilde etkileniyor olması toplumsal cinsiyet rollerini şekillendirmede sadece gelir durumunun etkili olmadığını, kültürel bağlamın da birlikte ele alınması gerekliliğini düşündürmektedir.

Çalışmamızda eşle tanışma şekli, yaşamın çoğunluğu geçirilen yer, çocuk sayısı, gebeliğin planlı olma durumu; katılımcının kendisinin, eşinin, anne-babasının eğitim durumu ile ölçek toplam ve alt boyut puanları arasında ilişki bulunmamıştır. Oysa literatürde fazla sayıda çocuğa sahip olmanın, kırsal kesimde yaşamının, görücü usulü ile evlenmenin geleneksel tutumlarla ilişkili olduğu bildirilmektedir (57, 75, 78). Benzer şekilde eşlerin ve ebeveynlerin eğitim durumunun yükselmesinin toplumsal cinsiyet rollerini olumlu şekilde etkilediği bilinmektedir (79). Nitekim Brooks ve Bolzendahl (2004) ABD eğitim sisteminde öğrencilerin eşitlikçi fikirler ve hem kadın hem de erkek rol modellerle karşılaştıklarını; ayrıca toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını tanımları konusunda eğitim aldıklarını belirtmişlerdir (80). Bununla birlikte Erdoğan ve Kahraman'ın (2019) evli kadınlarla yaptığı çalışmada kadınların ve eşlerinin yaşları ve eğitim düzeyleri arttıkça daha geleneksel tutumlar sergilediği bildirilmiştir. Araştırmacılar bu durumu sosyokültürel ve demografik

özelliklere bağlamışlardır (81). Sonuç olarak bireyler daha yüksek eğitim almış olsalar bile toplumsal cinsiyet rollerini şekillendirmede yalnızca eğitim belirleyici olmamakta; eğitimin niteliği, yaşanan sosyal çevre ve diğer demografik değişkenlerle birlikte inceleme gerekliliği doğmaktadır. Bizim çalışmamızda söz konusu değişkenlerle ilişki bulunamamış olması bizim örneklemimizin özelliklerinden kaynaklanıyor olabilir. Örneklemimiz büyük çoğunluğu flört/aşk ilişkisi ile evlenmiş, kentte yaşayan, planlı ve tek çocuk sahibi olan, yüksek eğitilmiş bireylerden oluşmaktadır. Bu nedenle düşük eğitim düzeyindeki, kırsal alanda yaşayan bireyler yeterince temsil edilmemiş, örneklemin homojen yapısı farklılıkları ortaya çıkarmamış olabilir.

Çalışmamızda daha uzun süredir evli veya yaşça daha büyük katılımcıların daha geleneksel roller benimsediği tespit edilmiştir. Bu bulgumuz toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarında kuşaklararası farklılık olabileceğini göstermektedir. Nitekim Doğan Gangal ve ark.'nın (2024) çalışmasında X Kuşağı(daha yaşlı kuşak, 1965-1979 arası doğanlar) katılımcılarının Y(1980-1999 arası doğanlar) ve Z(2000 sonrası doğanlar) Kuşağı gençlere göre daha geleneksel tutumlar benimsediği gösterilmiştir (82). Benzer şekilde Öztürk ve ark.'nın (2021) çalışmasında kadınların 3 kuşak boyunca toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları incelenmiş; en genç kuşakta eşitlikçi tutum benimseyenlerin oranı %91,5 iken yaşlı kuşakta bu oran %84,6 olarak bulunmuştur (83). Yine Eagly ve ark.'nın (2020) toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının zaman içindeki değişimini inceledikleri çalışmada da kadınlara yönelik eşitlikçi tutumların zamanla arttığı bildirilmiştir (84). Bununla birlikte Çakır ve Aksoy'un (2016) Yozgat ilinin köylerinde yaşamakta olan aynı aileden büyükanne, anne ve 17 yaşından büyük kız çocuğu olmak üzere 30 kadınla yaptıkları çalışma sonucunda kuşaklararası cinsiyet kalıp yargılarında farklılık görülmemiş; yalnızca cinsiyet rol standartlarında değişim gözlemlendiği bildirilmiştir. Yazarlar bu durumu köylerin sosyolojik yapısına bağlamış ancak kalıp yargıların değişmemiş olmasının köklü bir değişimden söz etmeyi olanaksız hale getirdiğini vurgulamışlardır (85). Bu bağlamda toplumsal cinsiyet rolleri değişiminin yalnızca kuşak farkıyla açıklanamayacağı, sosyokültürel bağlamın da dikkate alınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

5.2. Sınırlılıklar

-Çalışmamız kesitsel bir çalışma olduğundan bu durum neden sonuç ilişkisi kurulmasını sınırlamaktadır.

-Çalışmamız sadece ZBEÜH ve OBDİM Aile Hekimliği Polikliniğine başvuran 203 ebeveyn ile gerçekleştirildiğinden bulguların genellenebilirliği kısıtlıdır.

-Çalışma katılımcıların öz bildirimine dayanan anket verileri ile gerçekleştirildiğinden katılımcıların beğenilirlik kaygısıyla gerçek düşüncelerini yansıtmamış olma ihtimalleri mevcuttur.

-Katılımcılarımızın çoğunluğu üniversite mezunu, kentte yaşayan, tek çocuk sahibi bireylerden oluşmuştur. Katılımcıların homojen dağılımı farklı sosyodemografik yapıların temsil gücünü zayıflatmış olabilir.

5.3. Güçlü Yönler

-Çalışmamız toplumsal cinsiyet rollerini '0-6 yaş çocuğu olan ebeveynler' gibi spesifik ve literatürde az çalışılmış bir grup üzerinden incelemesi bakımından özgün bir katkı sunmaktadır.

-Çalışmamızda geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmış bir ölçek kullanılması sonuçlarımızın bilimsel güvenilirliğini artırmaktadır.

-Çalışmamızın Türkçe olarak geliştirilen '0-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerde Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği'nin kullanıldığı ilk çalışma olması bakımından literatüre katkı sunması beklenmektedir.

6.SONUÇ

Bu çalışma ZBEÜH ve OBDİM Aile Hekimliği Polikliniği'ne başvuran ve tüm çocukları 0-6 yaş aralığında bulunan ebeveynlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını incelemek amacıyla yapılmıştır.

Sonuçlarımız kadınların erkeklerden, eşi çalışan bireylerin çalışmayan bireylerden, geliri giderinden az olan bireylerin geliri giderine eşit olan bireylerden daha eşitlikçi tutumlar benimsediğini; ayrıca geliri giderinden fazla olan bireylerin geliri giderinden az olanlara oranla ebeveynlik rollerinin sorumluluklarını yerine getirilme şeklinden daha fazla memnuniyet duyduğunu göstermektedir. Ayrıca yaş ve evlilik süresi arttıkça geleneksel tutumların da arttığı tespit edilmiştir.

Çalışmamızda katılımcının kendi çalışma durumu, eğitim seviyesi, yaşamın çoğunluğunu geçirdiği yer, eşle tanışma şekli, çocuk sayısı, gebeliklerin planlı olma durumu ve anne baba eğitim durumu ile toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Çalışmamızda ayrıca kadınların algıladıkları gelir düzeyinin erkeklerden daha düşük olduğu ve eğitim seviyesi daha düşük olan kadınların doğum sonrası çalışmayı bırakma ihtimallerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ek olarak kadın ve erkek katılımcıların eğitim seviyeleri arasında anlamlı bir fark bulunmazken katılımcıların babalarının annelerine oranla daha yüksek eğitim düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

6.1. Öneriler

-Daha büyük örneklemeler ile çok merkezli araştırmalar yapılarak sonuçların tutarlılığının araştırılması önerilmektedir.

-İlerleyen çalışmalarda toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ile tükenmişlik düzeyi, iş-aile dengesi gibi farklı değişkenler arasındaki ilişki incelenebilir.

-Mevcut anketin bir kesme değeri olmadığından kesme değeri belirleme çalışması yapılabilir.

-Toplumsal cinsiyet eğitimi: Yüksek eğitim düzeyinde dahi erkeklerin kadınlardan anlamlı şekilde daha geleneksel roller benimsediğı görölmüştür. Bu nedenle sadece eğitimin niceliğı değil niteliğinin de önem kazandığı görölmektedir. Erkeklere yönelik toplumsal cinsiyet rolleri eğitimleri planlanmalıdır. Eşitlikçi rol paylaşımları medya ve reklamlar aracılığıyla özendirilerek toplumsal farkındalık artırılmalıdır.

-Ebeveyn eğitimi: Ebeveynliğe geçişte kadın ve erkeklere karşılaşmaları olası problemlerle ilgili bilgilendirici ve çözüm önerileri sunan eğitimler düzenlenmelidir. Böylece aile içi rol paylaşımı daha adil ve işlevsel hale getirilebilir.

-Kadınların eğitimi ve ekonomik güçlenmesi: Kadınların eğitim olanakları artırılmalı; eşit işe eşit ücret sağlanarak kadınların gelir dezavantajının önüne geçilmelidir.

-Kadınların iş yaşamında kalmasının desteklenmesi: Kadınların ebeveyn olduktan sonra çalışma yaşamından çekilmesini önlemek amacıyla ebeveyn izinleri çeşitlendirilmelidir. Okul öncesi eğitim kurumlarının ve esnek çalışma saatlerinin yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

7. KAYNAKÇA

- 1.Dökmen ZY. Toplumsal cinsiyet. 6 ed. İstanbul: Remzi Kitabevi; 2015.
- 2.Bahtiyar Saygan B, Pekel Uludağlı N. Lifespan Development of Gender Roles. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. 2021;13(2):354-82.
- 3.Özvarış ŞB. Toplumsal cinsiyet, kadın ve sağlık. Hacettepe Tıp Dergisi. 2008;39:168-74.
- 4.Bianchi SM, Sayer LC, Milkie MA, Robinson JP. Housework: Who did, does or will do it, and how much does it matter? Social Forces,. 2012;91(1):55-63.
- 5.Duvall EM. Marriage and family development. 6th ed. ed. New York: Harper & Row; 1985.
- 6.Winch RF. The Modern Family. New York: Holt, Rinehart and Winston; 1963.
- 7.McGoldrick M, Carter EA. The family life cycle. In: Walsh F, editor. Normal family processes. New York: Guilford; 1982. p. 167-95.
- 8.Yazıcıoğlu Y. Aile ve yaşam döngüsü. In: Acat B, editor. Aile İçi Uyumlu İletişim. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını; 2012.
- 9.(TÜİK) TİK. Evlenme ve Boşanma İstatistikleri 2024 2024 [Available from: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2024-54194.18> Sep 2025
- 10.Pleck JH. Paternal involvement: Levels, sources, and consequences. The Role of the Father in Child Development. 5th ed. Hoboken, NJ: Wiley; 2010.
- 11.Güneç Ş. Modern Ailelerde Eşitlik ve Rol Paylaşımı: Çift İlişkilerinde Adaletin Önemi. Aile ve Toplum Araştırmaları Dergisi. 2023;15(2):34-49.
- 12.Bem SL. Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. Psychological Review. 1981;88:354-64.
- 13.Murdock GP. Social Structure. New York: Macmillan; 1949.
- 14.Türk Dil Kurumu. Güncel Türkçe Sözlük Ankara: Türk Dil Kurumu; 2025 [Available from: <https://sozluk.gov.tr.22> Jul 2025
- 15.Gladding ST. Family therapy: History, theory and practice. 2 ed. Upper Saddle River: Merrill; 1998.
- 16.Özgüven İE. Ailede iletişim ve yaşam: Pdrem; 2010.

- 17.Türkiye Cumhuriyeti. Anayasa, Madde 41 – Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları 1982
[Available from: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf.7> Aug 2025
- 18.Duvall EM. Family development. Philadelphia: J. B. Lippincott; 1957.
- 19.Turan N. Sosyal kişisel çalışma: Birey ve aile için sosyal hizmet. Ankara: MN Ofset; 1992.
- 20.Glick PC. The family cycle. American Sociological Review. 1947;12:164-74.
- 21.Thiele CC. An investigation of southern baptist intervention ministries relative to the stresses and potential crises in the transition to parenthood [Doctoral thesis]. New Orleans: Faculty of the New Orleans Baptist Theological Seminary; 1990.
- 22.Waite LJ. Working wives and the family life cycle. American Journal of Sociology. 1980;86(2):272-94.
- 23.Selman A, Uçar R. Türk toplumu bağlamında aile yaşam döngüsü süreçleri. Toplum Bilimleri Dergisi. 2017;11(22):213-34.
- 24.Çiçek B, Erkal S. 0-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2023;20(1):131-42.
- 25.Esping-Andersen G. Tamamlanmamış devrim – Kadınların yeni rollerine uymak. İstanbul: İletişim; 2011.
- 26.Belsky J, Lerner RM, Spanier GB. The Child in the Family: Addison-Wesley Publishing Company; 1984.
- 27.Akkaş İ. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları çerçevesinde ortaya çıkan toplumsal cinsiyet ayrımcılığı. EKEV Akademik Dergisi. 2019(ICOAEF Özel Sayısı):97-118.
- 28.Oakley A. Sex, gender and society. London: Temple Smith; 1972.
- 29.Altıparmak İB. Toplumsal cinsiyet üzerine sosyolojik bir araştırma: kaynakları ve mücadele alanlarına yönelik öneriler. Turkish Studies (Sosyal Bilimler). 2018;13(18):179-94.
- 30.Ünlü S. Psikoloji. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi; 2001.
- 31.Giddens A. Sosyoloji. 8 ed. İstanbul: Kırmızı Yayınlar; 2019.
- 32.Yeşilyaprak B. Eğitim Psikolojisi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık; 2017.
- 33.Kohlberg L. A cognitive-developmental analysis of children's sex-role concepts and attitudes. In: Maccoby EE, editor. The development of sex differences. Stanford: Stanford University Press; 1966. p. 82-173.

- 34.Freud S. Some psychical consequences of the anatomical distinction between the sexes. *International Journal of Psycho-Analysis*. 1925;8:133-42.
- 35.Gezer Tuğrul Y. Toplumsal cinsiyet bağlamında kadınların annelik deneyimleri üzerine bir saha çalışması. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*. 2019;5(2):45-55.
- 36.Koçak Turhanoglu FA. Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisine Giriş. In: Ecevit MCYP, P. M.; Uluğtekin, M. G.; Güneş, F.; Gönç Şavran, T.; Çakır, S.; Suğur, S., editor. *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi; 2019.
- 37.Karakaya H. Toplumsal Cinsiyet Algısı Din ve Kadın. *Journal of Analytic Divinity*. 2018;2(2):36-62.
- 38.Doğancı HK, Tuncay T, 31(3), 1324-1351. Tarihsel süreçte kadının aile içindeki konumunun feminist sosyal hizmet yaklaşımı temelinde değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 2020;31(3):1324-51.
- 39.Üstün İ. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Hesaba Katabiliyor Muyuz? 2 ed. Ankara: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi; 2011.
- 40.Taşkın N. Çocukların gelişiminde katkıları unutilanlar: Babalar. *Eğitime Bakış Dergisi*. 2011;7:43-7.
- 41.Zeybekoğlu Akbaş Ö. Günümüzde erkeklerin gözünden babalık ve aile. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*. 2013;3(2):297-328.
- 42.Blair-Loy M, Hochschild A, Pugh AJ, Williams JC, Hartmann H. Stability and transformation in gender, work, and family: insights from the second shift for the next quarter century. *Community, Work & Family*. 2015;18(4):435-54.
- 43.Erdoğan T. Nancy Chodorow'un düşüncesinde toplumsal cinsiyet organizasyonunun merkezi unsuru olarak annelik. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 2008;14(14):73-82.
- 44.Uzel H. Anneler, kutsallığınızı paylaşmak istiyoruz! In: Türkmen G, editor. *Sürdürülebilir iyi ebeveynlik*. İstanbul: Yeni İnsan; 2019. p. 62-5.
- 45.Özyürek A, Tezel-Şahin F. 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2005;25(2):19-34.
- 46.Kleven H, Landais C, Posch J, Steinhauer A, Zweimüller J. Child Penalties across Countries: Evidence and Explanations. *AEA Papers and Proceedings*. 2019;109:122–26.
- 47.(TÜİK) TİK. İstatistiklerle Kadın, 2024 2024 [Available from: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Kadin-2024-54076.21> Sep 2025

- 48.Baez J, Garriga S, Perova E, Tyurkileri M. Motherhood and women's labour market trajectories in Türkiye. Washington, DC; 2025 March 24, 2025.
- 49.Öztürk M, Çetin BI. Dünyada ve Türkiye'de yoksulluk ve kadınlar. Journal of Yasar University. 2009;3(11):2661-98.
- 50.Koray M. Avrupa Birliği ve Türkiye'de "cinsiyet" eşitliği politikaları: sol-feminist bir eleştiri. Çalışma ve Toplum. 2011;2(29):13-54.
- 51.Eyüboğlu A, Özari Ş, Tanrıöver Tufan H. Kentli Kadınların Çalışma Koşulları ve Çalışma Yaşamını Terk Nedenleri. 20 Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek. Ankara: ODAİE(Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü); 1998.
- 52.Choi Y. The likelihood and timing of mothers returning to work after parental leave. Ottawa; 2023.
- 53.Şen M. Cinsiyete dayalı ücret eşitsizliğinin Avrupa Birliği ve Türkiye kapsamında değerlendirilmesi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi. 2018;18(41):295-324.
- 54.Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). İstatistiklerle Çocuk, 2024 Ankara: TÜİK; 2024 [Available from: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2024-54197#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal&text=Adrese%20Dayal%C4%B1%20N%C3%BCfus%20Kay%C4%B1t%20Sistemi,7'sini%20k%C4%B1z%20%C3%A7ocuklar%20olu%C5%9Fturdu.13> Sep 2025
- 55.Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP). 2010 Türkiye Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu. Ankara: DPT & UNDP; 2010.
- 56.Seven MA, Engin AO. Türkiye'de kadın eğitimi alanındaki eşitsizlikler. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2007;1(9):177-88.
- 57.Katz-Wise SL, Priess HA, Hyde JS. Gender-role attitudes and behavior across the transition to parenthood. Developmental psychology. 2010;46(1):18-28.
- 58.Aylaz R, Güneş G, Uzun Ö, Ünal S. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolüne yönelik görüşleri. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi. 2014;23(5):183-9.
- 59.Öngen B, Aytaç S. Üniversite öğrencilerinin toplumsal insiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. Istanbul Journal of Sociological Studies. 2013;48:1-18.
- 60.Bolzendahl CI, Myers DJ. Feminist attitudes and support for gender equality: Opinion change in women and men, 1974–1998. Social Forces,. 2004;83:759-90.

61. Zuo J, Tang S. Breadwinner status and gender ideologies of men and women regarding family roles. *Sociological perspectives*. 2000;43(1):29-43.
62. Streatfield AJ, Rahman MM, Khan S, Haider MM, Rahman M, Nahar Q, et al. What shapes attitudes on gender roles among adolescents in Bangladesh. *Frontiers in public health*. 2023;11:1121858.
63. Ferree MM. Beyond separate spheres: feminism and family research. *Journal of Marriage and Family*,. 1990;52(4):866-84.
64. Baxter J, Hewitt B, Haynes M. Life course transitions and housework: Marriage, parenthood, and time on housework. *Journal of Marriage and Family*,. 2008;70(2):259-72.
65. Stueve JL, Pleck JH. Parenting voices': Solo parent identity and co-parent identities in married parents' narratives of meaningful parenting experience. *Journal of Social and Personal Relationships*. 2001;18:691-708.
66. Yavorsky JE, Dush CM, Schoppe-Sullivan SJ. The Production of Inequality: The Gender Division of Labor Across the Transition to Parenthood. *Journal of marriage and the family*. 2015;77(3):662-79.
67. Kızıldağ F, Cin FM. Evli kadınlarda çalışmanın toplumsal cinsiyet algılarına ve aile işlevselliklerine etkisi. *Istanbul Commerce University Journal of Social Sciences/İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2018;17(33).
68. Connell R. *Gender: In World Perspective*. 2nd ed. ed. Cambridge: Polity Press; 2009.
69. Cantera LM, Cubells ME, Martinez LM, Blanch JM. Work, family and gender elements for a theory of work-family balance. *The Spanish Journal of Psychology*. 2009;12(2):641-7.
70. Deleş B, Kaytez N. Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ile baba katılım durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*. 2020;84:101-16.
71. Higgins C, L. D, Lee C. Impact of life-cycle stage and gender on the ability to balance work and family responsibilities *Family Relations*. 1994;43(2):144-50.
72. Crompton R, Lyonette C. The new gender essentialism--domestic and family 'choices' and their relation to attitudes. *The British journal of sociology*. 2005;56(4):601-20.
73. Antill J, Cunningham J, Cotton S. Gender-role Attitudes in Middle Childhood: In What Ways Do Parents Influence Their Children? *Australian Journal of Psychology - AUST J PSYCHOL*. 2003;55:148-53.

- 74.Pınar G, Taşkın L, Eroğlu K. Başkent Üniversitesi Öğrenci Yurdunda Kalan Gençlerin Toplumsal Cinsiyet Rol Kalıplarına İlişkin Tutumları. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi. 2008;15(1):47-57.
- 75.Güzel A. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ve ilişkili faktörler. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2016;5(4):1-11.
- 76.Çiçek B. “0-6 yaş” çocuğu olan ailelerin özellikleri ve toplumsal cinsiyet temelli yaşadıkları sorunlar: çözüme yönelik eğitim programının hazırlanması. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2023.
- 77.Bianchi SM, Milkie MA, Sayer LC, Robinson JP. Is anyone doing the housework? Trends in the gender division of household labor. Social Forces. 2000;79(1):191-228.
- 78.Gökçay G, Akça D. Kafkas Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Jinekoloji Polikliniğine Başvuran Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi. Kafkas Journal of Medical Sciences/Kafkas Tıp Bilimleri Dergisi. 2020;10(2).
- 79.Kulik L. The impact of social background on gender-role ideology: Parent's versus children's attitudes. Journal of Family Issues,. 2002;23(1):53-73.
- 80.Brooks C, Bolzendahl C. The transformation of US gender role attitudes: Cohort replacement, social-structural change, and ideological learning. Social Science Research. 2004;33(1):106-33.
- 81.Erdoğan M, Kahraman S. Evli kadınlarda toplumsal cinsiyet rollerinin evlilikte sorun çözmeye ve doyumuna etkisi. Journal of International Social Research. 2019;12(62).
- 82.Dogan Gangal A, Yigit Y, Ali Y. Generational differences in attitudes towards gender roles and violence against women. International Journal of Caring Sciences. 2024;17(1):198.
- 83.Ozturk C, Akman O, Bektas M, Yildirim D. Attitudes of three generations of women toward gender roles. Perspect Psychiatr Care. 2021;57(4):1974-80.
- 84.Eagly AH, Nater C, Miller DI, Kaufmann M, Sczesny S. Gender stereotypes have changed: A cross-temporal meta-analysis of U.S. public opinion polls from 1946 to 2018. American Psychologist. 2020;75(3):301-15.
- 85.Çakır H, Aksoy E. Yozgat kırsalında yaşayan üç kuşak kadının aile içi cinsiyet rollerindeki değişim. Turkish Studies (Sosyal Bilimler). 2016;11(2):259-80.

8.EKLER

EK-1 Gönüllü Onam Formu

ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ GİRİŞİMSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU ASGARİ BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU (ANKET ARAŞTIRMALARI İÇİN)

Sizi Dr.Öğr.Üyesi Günter Dilsiz tarafından yürütülen “Aile Hekimliği Polikliniğine Başvuran 0-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi” başlıklı ankete dayalı bir araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Aşağıdaki bilgileri dikkatlice okumak için zaman ayırınız. İsterseniz bu bilgileri aileniz ve/veya yakınlarınız ile tartışınız. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Anket formunda 30 adet soru yer almaktadır. Sorulara yanıt verme süreniz 15 dakikadır. Araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Araştırma sürerken herhangi bir zamanda istemeniz durumunda sorumlu araştırmacıyı bilgilendirmek koşulu ile araştırmadan ayrılabilirsiniz. Anketi yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz biçiminde yorumlanacaktır. Araştırma sırasında sizden alınan bilgiler araştırmacıda saklı kalacak ve toplanan veriler yalnızca bilimsel amaçla kullanılacaktır.

Ankette bulunan sorulara vereceğiniz yanıtların doğruluğu, araştırmanın niteliği açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle, ankette bulunan sorulara doğru yanıt vermenizi rica eder, iş birliğiniz için teşekkür ederiz.

Araştırma Sorumlusu (Adı, Soyadı-Unvanı-İmzası)

Dr. Öğr. Üyesi Günter Dilsiz

Araştırmanın Amacı: Bu çalışmanın amacı, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Hastanesi Aile Hekimliği Polikliniği'ne ve Ek Bina Diyabet ve Obezite Uygulama ve Araştırma Merkezi Aile Hekimliği Polikliniği'ne başvuran, 0-6 yaş arası çocuğu bulunan ebeveynlerin '0-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği (TCRTÖ) aracılığı ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesidir.

Araştırmanın Süresi: 6 ay

Katılması Beklenen Gönüllü Sayısı: 200

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Hastanesi Aile Hekimliği Polikliniği'ne ve Ek Bina Diyabet ve Obezite Uygulama ve Araştırma Merkezi Aile Hekimliği Polikliniği

Araştırmaya Katılan Araştırmacılar: Dr.Öğr.Üyesi Günter Dilsiz, Araş. Gör. Dr. Özlem Demir Oylar

Ben,.....[gönüllünün adı, soyadı (kendi el yazısı ile)]

Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formundaki tüm açıklamaları okudum. Bana, yukarıda konusu ve amacı belirtilen araştırma ile ilgili yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen hekim tarafından yapıldı. Katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. Çalışma hakkında soru sorma ve tartışma imkanı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Araştırmaya gönüllü olarak katıldığımı, istediğim zaman gerekçeli veya gerekçesiz olarak araştırmadan ayrılabilceğimi ve kendi isteğime bakılmaksızın araştırmacı

tarafından araştırma dışı bırakılabileceğimi ve araştırmadan ayrıldığım zaman mevcut tedavimin olumsuz yönde etkilenmeyeceğini biliyorum.

Bu koşullarda;

- Söz konusu Klinik Araştırmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın kendi rızamla katılmayı (çocuğumun/vasimin bu çalışmaya katılmasını) kabul ediyorum.
- Gerek duyulursa kişisel bilgilerime mevzuatta belirtilen kişi, kurum ve kuruluşların erişebilmesine,
- Çalışmada elde edilen bilgilerin (*kimlik bilgilerim gizli kalmak koşulu ile*) yayın için kullanılma, arşivleme ve eğer gerek duyulursa bilimsel katkı amacı ile ülkemiz ve/veya ülkemiz dışına aktarılmasına olur veriyorum.

Gönüllünün (Kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:

İmzası:

Adresi:

(varsa Telefon No, Faks No):

Tarih (gün/ay/yıl):/...../.....

Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin

Veli veya Vasisinin (kendi el yazısı ile)

Adı Soyadı:

İmzası:

Adresi:

Varsa Telefon No, Faks No:

Tarih (gün/ay/yıl): .../..../....

Onay Alma İşlemine Başından Sonuna Kadar Tanıklık Eden Kuruluş Görevlisinin

Adı-Soyadı: Dr.

İmzası:

Görevi: Araştırma Görevlisi

Tarih (gün/ay/yıl):...../...../.....

Açıklamaları Yapan Kişinin

Adı-Soyadı:

İmzası:

Tarih (gün/ay/yıl):..../..../.....

NOT: Bu formun bir kopyası gönüllüde kalacak, diğer kopyası ise hasta dosyasına yerleştirilecektir. Hasta dosyası veya protokol numarası olmayan sağlıklı gönüllülerden alınacak onam formunun bir kopyası mutlaka sorumlu araştırmacı tarafından saklanacaktır.

EK-2 Sosyodemografik Veri Formu
SOSYO-DEMOGRAFİK VERİ FORMU

1. Cinsiyetiniz: Kadın ☐ Erkek ☐

2. Yaşınız: _____

3. Sizin ve eşinizin eğitim durumunuz:

Eğitim Durumu	Ben	Eşim
İlkokul ve altı		
Ortaokul		
Lise		
Ön lisans		
Lisans		
Lisansüstü		

4. Sizin ve eşinizin çalışma durumunuz:

Çalışma Durumu	Ben	Eşim
Evet		
Hayır		

5. Çalışmadığınızı/eşinizin çalışmadığını belirttiyseniz; doğumdan önce çalışıyor muydunuz/muydu?

(Not: Çalışmadığını belirten kadın katılımcılar ve eşinin çalışmadığını belirten erkek katılımcılar cevaplayacaktır.)

Evet ☐ Hayır ☐

6. Doğumdan önce çalıştığınızı/ eşinizin doğumdan önce çalıştığını belirttiyseniz; işinizi bırakma nedeniniz/nedeni:

- ☐ Çocuğun bakımıyla kendim ilgilenmek istediğim / kendi ilgilenmek istediği için
- ☐ Çocuğa bakacak kimse olmadığı için
- ☐ Bakıcı ücretleri yüksek olduğu için
- ☐ Çocuğu kreşe bırakmak istemediğimiz için
- ☐ Diğer: _____

7. Ailenizin toplam gelirini, aylık harcamalarınızla karşılaştırdığınızda nasıl değerlendirirsiniz?

- ☐ Gelirim giderimden az
- ☐ Gelirim giderime eşit
- ☐ Gelirim giderimden fazla

8. Evlilik süreniz: _____

9. Eşinizle tanışma şekliniz:

- ☐ Flört/aşk ilişkisi
☐ Yakın çevrenin tanıştirmasıyla flört ilişkisi
☐ Görücü usulü
☐ Diğer: _____

10. Anne babanızın eğitim durumu:

Eğitim Durumu	Anne	Baba
İlkokul ve altı		
Ortaokul		
Lise		
Ön lisans		
Lisans		
Lisansüstü		

11. Yaşamınızın çoğunluğunu geçirdiğiniz yer:

- ☐ Köy-kasaba
☐ İlçe
☐ İl
☐ Büyükşehir

12. Çocuk sayınız: _____

13. Çocuğunuz/çocuklarınız hangi yaş aralığındadır? (Tüm çocuklarınızın yaşlarını belirtiniz.)

- ☐ 0-1 yaş
☐ 1-3 yaş
☐ 3-6 yaş

14. Gebelik/ler planlı bir şekilde mi yaşandı?

- ☐ Evet
☐ Hayır
☐ Hem planlı hem plansız şekilde

EK-3 0-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynler İçin Toplumsal Cinsiyet Rollerı Tutum Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyunuz ve her bir ifade için size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

Madde No	İfadeler	Kesinlikle	Katılıyorum	Ne Katılıyorum ne katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle
1	Çocuğın öz bakımı ile ilgilenmek (bezini değiştirmek, yıkamak, doyumak vb.) annenin sorumluluğudur.					
2	Erkekler ev içi faaliyetlerin yürütülmesinde (amaşır, yemek, bulaşık vb.) sorumluluk almalıdır/yer almalıdır.					
3	Anne baba olarak sorumluluklarımızı yerine getirme şeklimizden memnunum.					
4	Okul ncesi yaşta çocuğu olan kadınlar yarı zamanlı çalışmalıdır ya da çalışmaya ara vermelidir.					
5	Çocuğın/ocukların yetiştirilmesi ile ilgili kararları genelde anne-baba ortak vermelidir.					
6	Eşim ocuklarla ilgili bir anne/babadır.					
7	çalışma hayatı kadının ev içi faaliyetlere ilişkin sorumluluklarını yerine getirmesine engel olur.					
8	Babalar ocuk bakımında ve yetiştirilmesinde daha etkili bir rol üstlenmelidir.					
9	Kadının en temel görevi, evin sorumluluğunu üstlenmek ve ocuk yetiştirmektir.					
10	Eşimin ocuk/larla yeterince zaman geçirmediğini düşünüyorum.					
11	Okul ncesi yaşta olan ocuk, annesinin çalışmasından olumsuz şekilde etkilenebilir.					
12	Babalar da en az anneler kadar ocuk bakımı konusunda sorumluluk almalıdır.					

13	Çocuk herhangi bir okul öncesi eğitim kurumuna gidiyorsa; (kreş, anaokulu vb.) zaman açısından anne ya da baba hangisi uygunsa okula bırakabilir ve okuldan alabilir.					
14	Çocuk sahibi olmak, ebeveynlerden bir ya da ikisinin birden iş bulmasını/işinde yükselmesini zorlaştırır.					
15	Doğurmak ve emzirmek faaliyetlerinin dışında babalar çocuğun bakımına ilişkin tüm sorumlulukları üstlenebilir.					
16	Çocuğun bakımında ve gelişiminde annenin rolü kadar babanın rolü de büyük önem arz etmektedir.					

EK-4 Ölçek Kullanım İzni

İlt:Ölçek Kullanım İzni ▶ Gelen Kutusu x

BİRGÜL ÇİÇEK

Alıcı: ben ▼

21 Nis Pzt 13:57 (3 gün önce)

Merhaba Özlem Hanım,

Ekte ölçeği ve makaleyi gönderiyorum. Çalışmanızda kolaylıklar ve başarılar dilerim. Süreç içerisinde sormak istediğiniz herhangi bir şey olursa lütfen çekinmeyiniz.

Sağlıklı günler dilerim

Arş. Gör. Dr. Birgül Aydın

Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F.

EK-5 Etik Kurul Onayı

T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar
Etik Kurul Başkanlığı

TOPLANTI TARİHİ : 30/04/2025
TOPLANTI NO : 2025/09

KARARLAR :

- 9- Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı öğretim üyesi Dr. Öğr. Üyesi Günter DİLSİZ'in sorumluluğunda yürütülecek olan "Aile Hekimliği Polikliniğine Başvuran 0-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi" konulu çalışmanın Etik Kurul İlkelerine uygun olduğuna,

Oy birliği ile karar verilmiştir.

A S L I G / İ B İ D İ R

Prof. Dr. Günnur ÖZBAKİŞ DENGİZ
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurul Başkanı

EK-6 Rektörlük Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 22.05.2025-602261

T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : E-39633678-900-602261
Konu : Bilimsel Çalışma (Arş. Gör. Dr. Özlem
DEMİR OYLAR)

TIP FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 16.05.2025 tarihli ve E-69967613- 900-599651 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Tıp Fakültesi Dahili Tıp Bilimleri Bölümü Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı Dr. Öğretim Üyesi Günter DİLSİZ'in sorumluluğunda Arş. Gör. Dr. Özlem DEMİR OYLAR tarafından yürütülen tez çalışması kapsamında Üniversitemiz Tıp Fakültesi Hastanesinde yapılması planlanan "Aile Hekimliği polikliniğine Başvuran 0-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi" başlıklı anket çalışması Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür. Bilgilerini rica ederim.

Prof. Dr. Bekir Hakan BAKKAL
Rektör Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : BSFNFTK50F Pin Kodu : 17952

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/bulent-ecevit-universitesi-ebys>

Adres :
Telefon :
e-Posta :
Kep Adr

Bilgi için : Esra Verimoğlu
Unvanı : Şube Müdürü 1
Tel No : (0372) 2911347

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.